

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 41.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 9, angående skogsväsendet, föredrogs; och yttrade därvid

Ang. skogsväsendet.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Under årets remissdebatt yttrades i Första kammaren enligt tillgängligt protokoll af grefve Fredrik Wachtmeister några ord, som han riktade till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet. Han började därvid med att framhålla, att man hade hört vice talmannen i Första kammaren yttra, att regeringen slagit rekord i verksamhetslust, men han fann att det var liksom litet brist med afseende å denna verksamhetslust, då det gällde skogsundervisningen. Han framhöll, att de sakkunnige, som tillsatts för att utreda frågan om skogsundervisningen, i mars 1908 afgifvit sitt betänkande, men att ännu intet resultat af detta betänkande kommit fram i riksdagen. Förhållandet var, som vi alla känna, att sedan detta betänkande afgifvits angående den högre och äfven lägre — jag vill här fästa mig vid den högre — skogsundervisningens ordnande, frågan enligt grundlagens bud remitterades först till domänstyrelsen och sedan till andra myndigheter i riket, hvilka voro färdiga med sina uttalanden före nämnda års slut. Man väntade då, att proposition skulle komma till 1909 års Riksdag. Emellertid kom frågan att ligga på det sättet, att man då fick fram en mera generell synpunkt på hela den, om jag så får säga, högre fackskoleundervisningen.

Redan till de sakkunnige, jag nyss talat om, remitterades ifrån dåvarande chefen för jordbruksdepartementet en fråga att behandlas, nämligen huruvida den högre skogshögskoleundervisningen skulle kunna kombineras med undervisningen i andra högskolor. Denna fråga drefs så småningom fram därhän, att en utredning låg färdig angående den

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 41.

Ang. skogs-
väsend t.
(Forts.)

högre landtmätareundervisningen, och man hade all anledning vänta att omedelbart skulle vidtagas en utredning angående den högre landbruksundervisningen, detta så mycket mera som år 1909 i början af riksdagen en motion väcktes såväl i Första som Andra kammaren angående utredning om den högre landbruksundervisningen. I Andra kammaren var denna motion undertecknad äfven af den nuvarande chefen för jordbruksdepartementet, herr Nylander. I den skrifvelse, som blef en följd af denna motion, uttalar sig Riksdagen på följande sätt: »Riksdagen vill dock icke på något sätt uttala sig angående den väg, hvarpå frågan om en högre landbruksundervisning bör lösas, ej heller göra gällande, att den behöfver lösas i hela sin omfattning på en gång, utan får Riksdagen inskränka sig till att framhålla önskvärdheten af att, då onekligen flera utvägar för frågans lösning synas möjliga, de alla blifva upptagna till pröfning» — de *alla* blifva upptagna till pröfning. — »En sådan utväg synes vara den af landbruksstyrelsen föreslagna utvidgningen af landbruksinstitutet, en annan, den som motionärerna förordat, nämligen en särskild landbrukshögskoleundervisning i Stockholm, eventuellt *anordnad i samband med andra högskolor*» — — —. Man väntade helt naturligt, att, sedan ombyte af chefskap för jordbruksdepartementet ägt rum, denna senare fråga med all iver skulle upptagas, men först i det sista af dessa dagar har mig veterligt något börjat åtgöras för denna fråga; med andra ord, det befanns, att sedan man kommit ganska långt med de förberedande utredningarna angående möjligheten att ekonomisera den högre fackskoleundervisningen och tagit i öfvervägande, huruvida icke detta kunde ske genom ett samtidigt ordnande af dess olika grenar, så lades hela denna utredning ad acta.

Det är nu en sak, som man icke skulle ha något att säga om, för såvidt man icke, som jag, läst nämnda riksdagsskrifvelse och funnit det vara Riksdagens önskemål, att denna utredning, särskildt med afseende å den högre landbruksundervisningen, komme till stånd, innan frågorna i öfrigt gått alltför långt. Emellertid, när regeringen lagt denna allsidiga utredning till handlingarna, borde man väl haft rättighet hoppas, att frågan om skogshögskoleundervisningens ordnande så snabbt som möjligt tagits om hand och framlagts för Riksdagen. Som vi alla känna, skedde ombytet af chef för jordbruksdepartementet midt under riksdagen 1909. Vi äro nu i slutet af 1911 års riksdag; ännu ha vi icke någon synbar förhoppning eller något synbart dokument, som tyder på, att vi nästa riksdag skola få fram frågan om den högre skogsundervisningens ordnande. Visserligen svarade herr statsrådet Nylander på den nyss citerade interpellationen, om jag så får säga, af greve Wachtmeister under remissdebatten, att han vore utomordentligt intresserad af denna viktiga undervisningsfråga, intresserad af att den snart skulle få sin lösning, och därför skulle han göra allt hvad på honom ankomme för att densamma icke måtte längre än nödigt undanskjutas.

Jag förmodar sålunda, att det har varit synnerligen viktiga omständigheter, som hindrat herr statsrådet ifrån att för denna Riksdag framlägga proposition i frågan. Jag måste på det allra lifligaste beklaga detta, och när jag tänker på, att den tekniska högskoleunder-

visningen, hvars utredning var färdig i form af kommittébetänkande, senare än skogshögskoleundervisningskommitténs, redan gifvit anledning till tvänne propositioner, den ena vid 1909 års riksdag och den andra vid 1911 års riksdag, samt tar i betraktande, att denna utredning och detta förslag rört sig om ett belopp mellan 12 och 13 miljoner kronor, ehuru väl det för i år framlagda rör sig om ett betydligt mindre belopp för tillfället, så förvånar det mig, att man icke kunnat hinna med den jämförelsevis blygsamma utredning, som gäller den högre skogsundervisningen, och jag beklagar det ifrån reella synpunkter, därför att jag tror, att för hvarje dag, som går och som denna så utomordentligt viktiga fråga uppskjutes, det blir allt svårare att bota de refvor, som till följd af detta uppskof inträffa. Vi skola komma ihåg, såsom också talaren i Första kammaren påpekade, att det nuvarande skogsinstitutets hela lärarepersonal är tillsatt på extra stat. Det finnes icke en enda ordinarie kraft vid detta skogsinstitut. Under den tid, som går, går den ena dugande kraften efter den andra bort ifrån skogsundervisningen antingen till rent privata verksamhetsområden — jag skulle kunna nämna ett mycket framstående exempel på detta — eller också till andra högskolor, jag vill särskildt erinra om en professor vid Stockholm handelshögskola.

*Ang. skogs-
väsändet.
(Forts.)*

I detta sammanhang vill jag äfven erinra om, att då propositionen om Tekniska högskolan år 1909 framlades, Riksdagen icke kunde behandla denna stora fråga därför, att det var så långt lidet på riksdagen, men Riksdagen ordnade ändå löneregleringsfrågan för de dåvarande professorerna vid Tekniska högskolan. Om anledningen — jag vill ej yttra mig om densamma, ty jag känner den icke — till dröjsmålet med framläggandet af Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga har varit tvingande med afseende å hela omorganisationen, så synes det mig dock, att man hade bort se till att så snart som möjligt ordna en lönereglering för lärarna vid detta institut, så att icke de dugligaste och bästa krafterna på detta viktiga, jag ville säga utomordentligt betydelsefulla, undervisningsområde gå från staten till andra verksamhetsfält.

I samband med detta vill jag utan att närmare gå in på, hur miserabelt det är ställt med skogsinstitutets lokaler, som numera nästan äro omöjliga för all slags undervisning, också erinra om att i samband med frågan om själfva undervisningen också står lösningen af den s. k. skogsförsöksanstaltens modernisering. Uti årets statsverksproposition relateras en framställning af föreståndaren vid denna skogsförsöksanstalt, däri han i ytterst klara ord, som icke synas mig tala någon gensaga, framhåller, att skogsförsöksanstaltens utveckling nu kommit så långt, att det endast är med största svårighet som den kan utföra sitt särdeles ansvarsfulla värf utan en förändring af det hela och framför allt en förhöjning af staten. Det anställes där en jämförelse med andra länders skogsförsöksanstalter; och jag vill särskildt fästa mig vid hvad som säges om förhållandena i Schweiz. »I Schweiz», heter det», uppgick anslaget under samma år till 54,435 francs och för år 1910 vore anvisade 60,360 francs eller 43,459 kronor 20 öre. I detta sammanhang ville föreståndaren påpeka, att inkomsten af de schweiziska skogarna beräknades till allenast omkring 35 miljoner francs

Ang. skogs-
väsendet.
(Forts.)

medan i vårt land endast exporten af skogsalster mer än 9 gånger öfverstege nämnda belopp». Alltså gentemot dessa 43,459 kronor, som årligen beviljas åt den schweiziska skogsförsöksanstalten, är anslaget till vår skogsförsöksanstalt endast 29,000 kronor.

Herr statsrådet säger om detta:

»Då stat för försöksanstalten blifvit så nyligen som år 1908 fastställd, synes det mig icke lämpligt att utan alldeles särskildt talande skäl redan nu vidtaga höjning i staten. Några sådana skäl torde icke för närvarande föreligga», och dock påpekas det i föreståndarens framställning, huruledes anstalten måst flytta till en annan lokal för att få något så när bättre ordnad, huruledes tjänstemännens resor hafva måst inskränkas på ett mycket bekymmersamt sätt och öfverhufvud taget huru det på alla möjliga områden möter den största svårighet för anstaltens tjänstemän att fullgöra sina åligganden. Och den lilla ökning i anslaget — jag har icke siffran understruken, men jag tror att det är 3,000 kronor, som herr statsrådet förelägger Riksdagen till beviljande, är naturligtvis alltför obetydlig för att upphjälpa dess missförhållanden.

Jag skall icke nu tillåta mig att upptaga tiden längre, herr talman, med någon klagovisa öfver dessa här påvisade förhållanden; men jag ber på det allra enträgnaste herr statsrådet att söka till ett kommande år behjårta de, jag vill säga, skriande missförhållanden, som sedan årtal tillbaka varit rådande och bli alltmera rådande framför allt vid själfva skogsinstitutet, men äfven vid skogsförsöksanstalten. Jag har intet yrkande att göra.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet Nylander: Herr talman, mina herrar! Beträffande den af herr Starbäck berörda skogsundervisningsfrågan beklagar äfven jag, liksom han, att denna fråga ännu ej kunnat bringas till sin lösning. Jag ber emellertid att få meddela, att arbetet med dess framdragande för Riksdagen ingalunda legat nere. Det vidlyftiga kommittébetänkande, som rörande denna fråga afgifvits, har varit föremål för grundliga öfverläggningar icke allenast inom jordbruksdepartementet, utan äfven i statsrådsberedningen. På grund af de mindre goda statsfinansiella förhållanden, som vid uppgörande af 1910 års riksstat voro rådande, var det icke tänkbart att till det årets Riksdag få framkomma med förslag i ämnet. Sistlidne år uppdrog jag åt en särskild person att vidtaga förberedande åtgärder för att proposition i ärendet skulle kunna aflåtas till innevarande Riksdag, och det har varit min uppriktiga önskan, att en sådan proposition skulle kunnat framkomma. Emellertid befanns det vid närmare granskning af förslaget nödigt, att rörande detta ytterligare höra några myndigheter, hvadan hela betänkandet måste remitteras till öfverintendentsämbetet och löneregleringskommittén. Från dessa myndigheter har ärendet ännu icke återkommit till departementet. Det har således varit för mig alldeles omöjligt att till innevarande års Riksdag framkomma med förslag till denna viktiga skogsundervisningsfrågas lösning, men jag är alldeles förvissad, om att sådant förslag skall kunna föreläggas nästkommande Riksdag

Herr Starbäck berörde i samband med denna äfven en annan fråga, nämligen Riksdagens skrifvelse 1909 med begäran om utredning och förslag rörande anordnande af landbrukshögskoleundervisningen. Beträffande denna fråga är det alldeles gifvet, att då jag själf varit med om den motion, som gaf anledning till Riksdagens ifrågavarande skrifvelse, jag ock lifligt önskar, att en högskoleundervisning skall komma till stånd, öfvertygad som jag är därom, att den fortgående utvecklingen inom vårt land förr eller senare kräfver en sådan undervisning.

Att denna Riksdagens skrifvelse icke genast blef remitterad till *de* sakkunniga — bland hvilka herr Starbäck befann sig — och hvilka hade till uppgift att utreda frågorna rörande det lämpligaste ordnandet af landtmäteriundervisningen och anordnandet af fortsättningskurser för landtbrukslärare m. fl., berodde därpå, att de sakkunnige själfva privat hos mig i departementet gjort framställning om, att jag skulle dröja med denna remiss till dem och att, ifall skrifvelse i alla händelser skulle till dem öfverlämnas, detta icke måtte ske, förr än de afslutat sitt arbete angående fortsättningskurserna.

Sedan detta arbete afslutats, befanns det emellertid vara lämpligast, att samtidigt med att landtbruksstyrelsens yttrande däröfver inhämtades, styrelsen äfven finge i uppdrag att afgifva utlåtande öfver Riksdagens ifrågavarande skrifvelse. Sedan landtbruksstyrelsens yttrande i ärendet inkommit, hvilket beträffande fortsättningskurserna icke afgafs förrän den 7 juni 1910, och hvari samma styrelse framhåller och betonar, att frågan om fortsättningskurserna vid Ultuna och Alnarp lämpligast borde utredas och ordnas för sig, oberoende af den vidlyftiga landtbrukshögskolefrågan, hafva åtskilliga förberedande öfverläggningar ägt rum mellan cheferna för några närstående ämbetsverk, hvilka af mig tillkallats för undersökning, huruvida någon kombination med undervisningen vid redan befintliga undervisningsanstalter möjligen skulle låta sig göras. Det hela resulterade emellertid däri att jag den 17 februari innevarande år utverkade och erhöll Kungl. Maj:ts tillstånd att tillkalla några särskilda sakkunnige, hvilka skola ytterligare närmare utreda ärendet och uppgöra förslag till den högre landtbruksundervisningens lämpligaste anordnande. Denna fråga ligger således nu hos de sakkunnige. Såsom herr Starbäck påpekade, innebar Riksdagens skrifvelse ingalunda något föreläggande för Kungl. Maj:t att samtidigt taga alla dessa frågor under öfvervägande, utan Riksdagen öfverlät till Kungl. Maj:t att här handla på det sätt, som kunde befinnas vara det lämpligaste. Riksdagen framhöll tillika, att den icke ville göra gällande, att frågan behöfde lösas på en gång i hela sin omfattning, utan stegvis. Riksdagen, antydde att det sannolikt funnes flera utvägar, som kunde tänkas, och att den här ifrågasatta om fortsättningskurser vore en af dessa vägar.

Såsom herrarna häraf nogsamnt torde finna, hafva dessa förslag beträffande såväl skogsundervisningen som den högre landtbruksundervisningen icke blifvit åsidosatta, utan äro alltjämt föremål för utredningar och öfverläggningar, och jag hoppas, att de inom en snar framtid kunna lösas på ett för vårt jordbruk och vår skogshushållning lyckligt sätt.

Ang. skogs-
väsöndet.
(Forts.)

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då jag anser denna fråga vara af ofantligt stor betydelse, hade jag redan begärt ordet i densamma, innan herr statsrådet lämnade sitt meddelande. När man tänker på hvilken ofantligt stor utsträckning, som våra skogar hafva, och tänker på betydelsen af att de skötas på ett förståndigt sätt, kan man inse, hur ofantligt viktigt det är, att de personer, som skola hafva skötseln om hand, få den bästa undervisning. Men hur skall det blifva möjligt, när den förnämsta undervisningsanstalten, som vi hafva, såsom nyss påpekades, skötes af idel vikarierande lärare, när den är inrymd i lokaler, som äro af underhålligt beskaffenhet, när man där icke kan erhålla lämplig undervisningsmateriel i brist på utrymme och till följd däraf icke kan begagna sig af den materiel, som finnes? Det är ganska klart, att något måste göras med det allra första, och det är glädjande att höra, att det icke är meningen att länge dröja med denna fråga.

Hvarför jag i alla fall begagnar ordet, beror på, att jag anser mig böra påpeka ett förhållande, som skulle kunna medföra, att man något hastigare kunde nå en lösning af frågan. Vi veta, att på den plats, där nu Skogsinstitutet ligger, skall Nobelstiftelsen få sina lokaler, och dessa Skogsinstitutets nuvarande byggnader komma sålunda att borttagas. Men hvart skall Skogsinstitutet taga vägen under tiden? Nu har den kommitté, som haft skogsundervisningsfrågan om hand, föreslagit byggandet af ett skogsinstitut med tillhörande skogsförsöksanstalt. Medan jag var i statsrevisionen, hade jag tillfälle att sätta mig något in i denna byggnadsfråga och se på ritningarna, och jag jämförde dem därvid med ritningarna till en redan befintlig statens byggnad, nämligen Veterinärinstitutets nuvarande byggnad, som i år sannolikt kommer att utrymmas. När jag jämförde dem, fick jag, vill jag minnas, den bestämda uppfattningen, att alla de lokaler, som voro afsedda att inrättas i Skogsinstitutets nya byggnad, funnos i Veterinärinstitutet, dock att plats icke fanns för skogsförsöksanstalten med tillhörande försöksfält. Nu tänker jag mig möjligheten, att, när Veterinärinstitutet flyttar till sina nya lokaler, och således dess gamla byggnad blir ledig, Skogsinstitutet skulle kunna inflytta åtminstone provisoriskt i Veterinärinstitutets gamla lokaler och sannolikt kunde det där kvarblifva för beständigt. Man skulle då kunna inskränka sig till att uppföra byggnader för försöksanstalten, hvilka skulle kunna uppföras på eller invid Experimentalfältet. Det måste blifva på Experimentalfältet. Det är icke otänkbart att då ha Skogsinstitutet vid Karlavägen och försöksfältet därute vid Experimentalfältet. Jag törs inte döma härom, men som ett provisorium tror jag förslaget är utmärkt, och gör man så, så skulle frågan få en mycket hastigare lösning. Gör man icke så, dröjer det åratals, innan man får nya byggnader.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande och velat gifva anvisning på, huru man snarast möjligt och på billigaste sätt skall få en lösning af denna fråga, som i ekonomiskt hänseende är af ofantligt stor betydelse för hela landet.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag kan] verkligen icke känna

Ang skogs-
vase det.
(Forts.)

mig fullt tillfredsställd med det svar, som kom från statsrådsbänken på mitt yttrande. Det är visserligen sant, att förra året ovanligt stora statsfinansiella hänsyn togos vid olika hufvudtitlar, då det gällde att begära anslag från Riksdagen. Jag vill endast erinra om att i en kunglig proposition då angående skogsstaten fanns ett kraf framfördt, nämligen om uppdelning af Väreuds revir, men detta fick förra året stå tillbaka just för dessa statsfinansiella hänsyn. Jag vill gärna uttala min glädje öfver att vi hafva så godt om pengar i de olika kassorna nu, och att, då herr statsrådet förra året icke ansåg sig kunna af statsfinansiella hänsyn föreslå Riksdagen till bevilning ett belopp af 13- eller 1400 kronor, denna väldiga summa af 13- eller 1400 kronor om året nu verkligen kommit att föreläggas Riksdagen till bevilning. Det är ju icke värdt i alla fall att jämt och ständigt, när det gäller sådana produktiva frågor som här, skylla på statsfinansiella hänsyn. Jag tror snarare att det vore lämpligt, om man så fort som möjligt kunde få fram anslagen till de produktiva staterna, så att de verkliga räntorna från statens naturatillgångar så snabbt som möjligt stege i höjden på grund af statsmakternas åtgörande. Det förefaller, som om ett behof däraf skulle förefinnas, och det vore lyckligt, om man icke sneglade för mycket på de andra hufvudtitlarna, då det gäller utgifter för produktiva ändamål.

Med afseende på det intresse, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har för skogsfrågorna, tillåter jag mig att erinra om en annan Riksdagens skrifvelse, som i någon mån belyser detta. Förra året beslöt Riksdagen en försökstaxering af skogarna i Värmland, och i Riksdagens skrifvelse står det följande: »Då det synes Riksdagen af vikt, att *anslaget må kunna disponeras för undersökningens omedelbara påbörjande*, har Riksdagen för en försöksundersökning af skogarna i Värmlands län å extra stat för år 1911 anvisat ett förslagsanslag af 60,000 kronor med rätt för Eders Kungl. Maj:t, att under år 1910 af tillgängliga medel förskottsvis för ändamålet utanordna erforderliga belopp».

Det är tydligt, att Riksdagen i detta afseende fann det synnerligen behjärtansvärdt, att regeringen omedelbart skulle kunna behandla den saken. Sedan Riksdagens skrifvelse i början af juni månad kommit Kungl. Maj:t till handa, remitterades den till domänstyrelsen den 18 juni, d. v. s. handlingen till domänstyrelsen är dagtecknad den 18 juni, men den anlände dit först den 27 juli. Till Kungl. Maj:t kom från domänstyrelsen svar den 3 augusti. Kommissionen, som skulle börja denna försökstaxering i Värmland, tillsattes den 31 augusti. Ännu den 14 september visste icke kommissionens ordförande af detta, så att först den 20 september kunde kommissionen hafva sitt första sammanträde. Resultatet blef det, att kommissionen icke kunde arbeta i fältet förr än efter den 20 september och att den icke på grund af ogynnsamma förhållanden kunde vara ute i fältet mera än 14 dagar under år 1910. Detta kan jag icke finna vara ett riktigt sätt att läsa Riksdagens skrifvelse, lika litet riktigt som det sätt, hvarpå herr statsrådet läst Riksdagens skrifvelse af år 1909, nr 92. Ty det är visserligen sant, att Riksdagen visar på olika vägar att se till, huru den högsta landbruksundervisningen skall ordnas, men det kan icke

Ang. skogs-
väsendet.
(Forts.)

vara Riksdagens mening, att regeringen skall undersöka dessa olika vägar på det sätt, att den först stänger ett par af dem, och sedan undersöker, om den tredje, eller den som återstår, är lämplig. Det är solklart att, sedan man framlagt en proposition om Tekniska Högskolans omorganisation med tanke, att den skall drivas igenom på grund af Riksdagens beslut, ja, då må Riksdagen skrifva hur mycket som helst om att frågan om landbrukshögskolan skall undersökas i samband med denna. Har den ena frågan — om Tekniska Högskolan — blifvit löst, så lär det vara krångligt nog att ordna den andra i samband med denna. Det är ett egendomligt sätt att läsa Riksdagens skrifvelse, herr statsråd, jag kan icke underlåta att säga detta.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10—25.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Punkten 26.

Lades till handlingarna.

Punkten 27.

Utskottets hemställan^g bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—41.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. åtgärder
för höjande
af det mindre
jordbruket.

Punkten 42, angående åtgärder för höjande af det mindre jordbruket.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under punkten 40 af förevarande hufvudtitel föreslagit Riksdagen att dels på extra stat för år 1912 till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket bevilja ett anslag af 250,000 kronor, dels ock medgifva, att hvad vid utgången af år 1910 möjligen icke blifvit användt af tidigare för ändamålet beviljade anslag finge under år 1911 för enahanda ändamål af Kungl. Maj:t disponeras.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehafvt en inom Andra kammaren väckt motion, nr 152, däri herr *Jönsson* i Refvinge föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att det under rubriken åtgärder för det mindre jordbrukets höjande, punkt 40 i nionde huf-

vudtiteln, föreslagna anslaget å 10,000 kronor till öfrig undervisning, skulle höjas till 15,000 kronor.

*Ang. åtgärder
för höjande
af det mindre
jordbruket.*

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte,

a) med afslag å ifrågavarande motion, på extra stat för år 1912 till åtgärder för höjandet af det mindre jordbruket bevilja ett anslag af 250,000 kronor,

b) medgifva, att hvad vid utgången af år 1910 möjligen icke blifvit användt af tidigare för ändamålet beviljade anslag finge under år 1911 för enahanda ändamål af Kungl. Maj:t disponeras.

(Forts.)

Uti en vid punkten fogad reservation hade emellertid herrar *Persson* i Tällberg, grefve *Hamilton*, *Kronlund*, *Linders* och *Pers* föreslagit, att Riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition och med anledning af ifrågavarande motion på extra stat för år 1912 till åtgärder för höjande af det mindre jordbruket bevilja ett anslag af 251,600 kronor;

b) medgifva etc. — — — — disponera.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Jönsson i Refvinge, som yttrade: Herr talman! Såsom af betänkanDET framgår, har jag, i fråga om den nu behandlade punkten, väckt motion om höjning af anslaget till »öfrig undervisning» från 10-till 15,000 kr. Utskottet har afstyrkt motionen men med en motive-ring, som, synes det mig, lika gärna kunde ha mynnat ut i ett bifall till densamma. Utskottets enda skäl för afstyrkandet synes ha varit, att det är jag och icke Kungl. Maj:t som framlagt förslaget om förhöjning. Utlåtandet ordar om utredning, men gentemot talet härom vill jag erinra, att när nu Kungl. Maj:t under flera år tilldelat skolan ett anslag med 2,400 kronor, så har väl också Kungl. Maj:t, innan detta anslag beviljades, utredt och pröfvat, huruvida skolan vore förtjänt af statsunderstöd. Här kan således endast bli fråga om storleken af det belopp, som skulle tilldelas skolan i statsunderstöd. Att denna skola verkligen förtjänar att uppmuntras, därom vittnar ju, att den har inemot 100 elever från olika delar af landet och sålunda utför en kulturell mission. Enligt det förslag, som vi förut i dag antagit, erhåller ju en landtmannaskola med 30 elever 4,000 kr i anslag, och då kan det väl anses rimligt, att Hålska-skolan med inemot 100 elever också erhåller denna summa i statsanslag.

Det finnes en massa ynglingar, hvilka ej ha tillfälle att genomgå både folkhög- och landtmannaskola, utan måste nöja sig med en ettårig kurs, och för dem har det en utomordentligt stor betydelse, att sådana skolor som Rösjöes och Nils Larssons på Dala finnas att tillgå. Det torde vara obestridligt, att det är bättre, att ynglingarna gå igenom en skola med ettårig kurs, än att de icke genomgå någon skola alls.

I Andra kammarens landtmannagrupp hölls för ett par månader sedan föredrag om landtbruksundervisningen af den kände auktoriteten på detta område, föreståndaren för Experimentalfältet, Nils

Ang. åtgärder för höjande af det mindre jordbruket. Hansson. Han framhöll därvid tydligt och klart B-skoletypens berättigande, men också att denna typ ställer stora kraf på lärarna vid dessa skolor. Nu torde väl ingen, som på nära håll följt undervisningen vid Hagaberg eller Dala, kunna förneka, att undervisningen vid dem är i högsta grad instruktiv och uppryckande, och att föreståndarna vid dessa båda skolor fylla mycket stora kraf på nit, skicklighet och intresse. Utskottet säger sig förvänta, att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga de åtgärder, som för Dalaskolans understödjande äro behöfliga, och det är möjligt, att Kungl. Maj:t till ett annat år kommer med ett förslag till anslaget höjning. Men snar hjälp är dubbel hjälp, och jag kan försäkra, att icke har Nils Larsson blifvit rik på sin skola. Jag är också öfvertygad om, att herr statsrådet Nylander alls icke kommer att taga illa upp, därest kammaren fattar ett beslut, som gör det möjligt för honom att tilldela Dalaskolan ett

anslag af 4,000 kronor.

Jag hade naturligtvis helst velat yrka bifall till min motion i dess helhet, då det ju skulle kunna tänkas andra åtgärder för det mindre jordbrukets höjande, hvilka böra tilldelas understöd, men då inga utsikter finnas för ett sådant yrkande, ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets hemställan i denna punkt och bifall till herr Daniel Perssons med fleres reservation.

Härpå anförde

Herr Lundell: Utskottet har icke funnit skäl tillstyrka denna begäran om anslag på 4,000 kronor till Nils Larssons skola. Det finnes ju nu ett anslag af 10,000 kronor för dylik undervisning med rätt för Kungl. Maj:t att häröfver förfoga, och Kungl. Maj:t lär väl i det fallet vara den, som bäst kan pröfva och tillse, huruvida denna skola bör ha anslag och beloppet därför. Att på enskilda motionärers framställning tillerkänna denna skola anslag har utskottet icke funnit skäl i.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Som vi kanske lite hvar minnas beslutade Riksdagen för några år sedan att tilldela den s. k. Rösiöskolan ett visst belopp. Men det ansågs olämpligt, att Riksdagen på det sättet tilldelade en viss person ett slags nationalbelöning, och det gaf anledning till, att ett nytt anslag infördes, som går i utgiftsstaten under rubriken »annan landtmannaundervisning». Detta anslag utgör nu 10,000 kronor och är ställt till Kungl. Maj:ts förfogande. Skulle nu Riksdagen besluta att höja detta anslag med 1,600 kronor, som skulle tilldelas Nils Larssons skola, så skulle äfven detta i sin ordning bli ett slags nationalbelöning. Utskottet har icke haft något slags utredning eller redogörelse från denna skolas verksamhet att tillgå, men jag tar för gifvet, att en sådan redogörelse blifvit inlämnad i jordbruksdepartementet samtidigt med att ansökan gjordes om statsbidrag. Af den af landtbruksstyrelsen afgifna redogörelsen kan emellertid inhämtas, att statsanslag lämnas till 30 landtmannaskolor, och att anslagen variera mellan 1,500 och 4,000 kronor.

Skulle nu direktör Nils Larsson, som har ett årligt anslag af 2,400 kronor, få ytterligare 1,600 kronor, blefve det 4,000 kronor, han skulle erhålla. Han skulle således få lika högt belopp som någon landtmannaskola har. Om man nu undersökte förhållandena vid andra landtmannaskolor, skulle man nu måhända finna, att det funnes behöfligt att tilldela några af dem i skilda delar af landet, som hade svårt att hålla sig uppe, ett högre anslag, och att man därtill hade vida större skäl än som nu här föreligga för att tilldela direktör Nils Larsson ett högre anslag än han hittills haft.

*Ang. åtgärder
för höjande
af det mindre
jordbruket.
(Forts.)*

Jag anser icke heller rådligt att Riksdagen tilldelar en viss sådan skola anslag. Är det så, att det kan påvisas, att det af Kungl. Maj:t bestämda anslaget för den ena eller den andra skolan är för litet, bör man gå tillväga på det sättet, att Riksdagen anslår ett visst belopp och att Kungl. Maj:t får i sin ordning pröfva, hvilka skolor äro mest berättigade och förtjänta af att få sina anslag höjda.

Herr Jönsson i Refvinge har påpekat, att det är så många elever vid skolan, och han har i detta afseende anställt jämförelser med andra skolor. Ja, ur denna synpunkt skulle jag icke för min del och, jag tror, icke heller Riksdagen ha någonting emot att hjälpa direktör Larssons skola så långt som möjligt. Men, som vi veta, står denna skola icke under någon inspektion, den arbetar icke efter någon viss plan som de öfriga landtmannaskolorna, hvilka äro kontrollerade af landtbruksstyrelsen. Denna är helt fristående och af staten okontrollerad, hvilket har gjort, att jag inom utskottet icke kunnat vara med om motionen, och jag ber nu, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Linders: Herr talman! Herr Lundell sade, att det är Kungl. Maj:t, som bestämmer i sådana anslagsfrågor som den här föreliggande, nämligen om höjning af anslaget under rubriken »öfrig undervisning» från 10,000 kronor. Jag vill emellertid påpeka hvad utskottet själf sagt på sid. 108, nämligen:

»Ifrågavarande angelägenhet har således varit och kan med säkerhet antagas framdeles ånyo blifva föremål för pröfning af Kungl. Maj:t, som otvifvelaktigt är i bättre tillfälle än Riksdagen att bedöma skolans förtjänster och betydelse så väl i och för sig som i jämförelse med andra liknande undervisningsanstalter.»

Detta är ungefär samma tankegång, som herr Lundell gjorde sig till tolk för, men jag vill erinra om att därest icke Kungl. Maj:t får något anslag till förhöjning af de förut utgående anslagen, så stå icke några medel under denna rubrik till Kungl. Maj:ts förfogande, och sålunda kan icke Kungl. Maj:t utan att Riksdagen beviljar förhöjning af anslaget vidtaga en sådan åtgärd, som motionären här ifrågasatt. Jag hyser emellertid den uppfattningen, att det hade varit bättre, om man kunnat bifalla motionärens yrkande att höja anslagsbeloppet till 15,000 kronor eller med 5,000 kronor, så att man kunnat bereda tillfälle för Kungl. Maj:t att äfven upphjälpa annan liknande undervisning, som det nu saknas medel till. Men då jag icke inom utskottet vunnit understöd för min mening, har jag förenat mig med de öfriga reservanterna i att yrka en förhöjning af anslaget på 1,600 kronor,

*Ang. åtgärder
för höjande
af det mindre
jordbruket.
(Forts.)*

så att det må beredas möjlighet för Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel bevilja direktör Nils Larsson på Dala ett belopp af 4,000 kronor.

Jag vill som skäl härför anförä, att Riksdagen har någon gång förut beviljat ett sådant anslag, hvarom här är fråga, af det skäl, att den ansett sig böra på något sätt främja denna särskilda landtmannaundervisning, som representeras i första rummet af dessa två jordbruksapostlar, Rösiö och Nils Larsson på Dala. Förra gången gällde det närmast Rösiö, men nu har det mer och mer visat sig, att äfven Nils Larsson på Dala tillgodoser synnerligen stora anspråk på dylik undervisning. Då det är fråga om att väcka intresse för och mana till kraftigt arbete för jordbrukets höjande, är direktör Nils Larsson på Dala jämte direktör Rösiö den främste på detta undervisningsområde i vårt land. Äfven om man kan, såsom herr Andersson i Grimbo ville, anställa några jämförelser mellan direktör Nils Larssons verksamhet och undervisningen i andra så kallade landtmannaskolor och man då kanske i vissa fall måste medgifva, att den undervisning, hvarom här är fråga, icke i allo håller det mått som man uppställer i fråga om offentliga läroanstalter, må man likväl besinna, att det här är fråga om en särskild undervisningsform, som ställer så stora kraf och speciell fallenhet på sin ledare, att det allmänna knappast är i stånd att upprätta skolor efter samma norm.

Jag anser således att Riksdagen har alla skäl att villigt och kraftigt understödja denna verksamhet därför att den är af så utomordentligt stor betydelse för vårt jordbruk. Det är just denna undervisningsverksamhet, som i så hög grad väckt jordbrukarna till insikt om vikten af att genomföra ett rationellt jordbruk, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den af herr Persson i Tällberg m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Jönsson i Refvinge begärde likväl votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 42 af utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr Persson i Tällberg m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 104 ja mot 88 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 43—67.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Efter föredragning härpå af *punkten 68*, angående rikets allmänna kartverk, yttrade

*Ang. rikets
allmänna
kartverk.*

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Såsom herrarna finna har jag i denna punkt reserverat mig mot utskottets motivering. Denna min reservation afser dock icke något, som står i utskottets motivering, utan hvad som icke står där. Jag har nämligen ansett, att utskottet icke bort så lättvindigt som här skett gå förbi denna fråga. Det är ju ett högst afsevärdt belopp, som det här är fråga om att utgifva till rikets allmänna kartverk, och Riksdagen har ju så många gånger haft anledning att fästa uppmärksamheten vid detta kartverk, att det synes mig verkligen, som om man med fog skulle kunnat begära, att Kungl. Maj:t skulle åtminstone något litet omnämnt hvad som är åtgjort för att omorganisera rikets allmänna kartverk. Såsom herrarna veta, utgår på ordinarie stat ett afsevärdt belopp till kartverket, nämligen icke mindre än 220,800 kronor. Nu äskas här på extra stat 65,200 kronor, och således skulle, om utskottets hemställan här bifalles, inalles 286,000 kronor beviljas för kartverkets verksamhet.

Riksdagen har, såsom jag nyss sade, flera gånger riktat uppmärksamheten på det sätt, hvarpå detta verk fungerar. 1908 års statsutskott, åt hvilket utskott frågans förberedande behandling då var anförd, yttrade bland annat: »Med afseende å de betydliga belopp som utgå till rikets kartverk och då ännu större kostnader för detsamma ställas i utsikt, har utskottet velat tillse, huruvida resultatet af detta kartverksarbete, särskildt hvad det ekonomiska kartverket beträffar, står i skäligt förhållande till kostnaderna för detsamma.»

Samma anmärkning kan fortfarande göras mot dessa kartor. Nu vet jag mycket väl, att Kungl. Maj:t har vidtagit åtgärder i syfte att få till stånd en undersökning och eventuellt en omorganisation af rikets allmänna kartverk. I det afseendet tillkallades sakkunnige redan den 30 maj 1908 och dessa sakkunnige afgafvo sitt utlåtande den 18 juni 1909. Jag hade nästan hoppats, och jag skulle nästan vilja säga, fordrat, att Kungl. Maj:t nu skulle hafva låtit Riksdagen veta, hvilka åtgärder Kungl. Maj:t tänkt vidtaga med anledning af det utlåtande, som dessa sakkunnige aflämnat rörande denna viktiga fråga. Men så har icke skett, och då har jag ansett, att utskottet hade bort föreslå en skrifvelse till Kungl. Maj:t med erinran därom, att Riksdagen icke är villig att fortsätta med att bevilja så stora belopp för det inskränkta ändamål, som dessa kartor fylla, och på grund af det sätt, som användes vid utförandet af dessa kartarbeten.

Jag vill icke trötta kammarens ledamöter med att upprepa, hvad jag yttrade redan år 1908, och som då också yttrades från sakkunnigt håll i Första kammaren, men nog är det väl bekant för herrarna, att sättet att få stomkartorna till stånd nog är af sådan beskaffenhet, att det lämnar mycket öfrigt att önska. Dessa geodetiska mätningar, som

Ang. rikets
allmänna
kartverk.
(Forts.)

är det allra dyrbaraste, gå delvis parallella för det ekonomiska kartverkets och det topografiska kartverkets kartor. Den ena tillgodogör sig icke i den utsträckning, som vore önskvärd, den andras arbete. Dessa sakkunnige, som voro tillkallade, hafva också understrukt detta, ty bland annat hemställa de: »att nuvarande ekonomiska kartverkets fortsatta bearbetande i princip öfvergifves; att emellertid af kartverket redan påbörjade arbeten fullföljas, de i Malmöhus län dock allenast under förutsättning att arbeten för ett katasterverks åstadkommande icke under tiden där igångsättas» o. s. v.

Och slutligen säga de kommitterade följande: »Nödvändigheten af att genom utredning, omfattande samtliga af staten föranstaltade kartarbeten, utröna i hvad mån ändringar i organisation och plan erfordras för erhållande af större nytta utaf dessa arbeten, har synts kommitterade så påtaglig, att någon utredning om de organisationsändringar, som för ekonomiska kartverket ensamt för sig kunde vara nödiga i den mån kartverket fortfarande bearbetas, ej ansetts böra af kommitterade utföras».

Sålunda hafva de sakkunnige här gjort ett uttalande, som går i precis samma riktning som det uttalande, som statsutskottet gjort, icke allenast en, utan två gånger, och som af Riksdagen blifvit godkändt. Nu är det visserligen sant, och jag förmodar, att herr statsrådet kommer att erinra därom, att de kommitterade icke voro eniga i sin uppfattning, men man kan säga, att de i stort sedt dock voro eniga, då majoriteten bland de sakkunnige framställde det förslag, som jag nyss uppläste.

Jag har endast velat göra dessa erinringar för att om möjligt i min ringa mån söka bidraga till att frågan så snart som möjligt måtte bringas i ett annat läge än det, där den nu befinner sig. Jag har, herr talman, icke något annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 69—71.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blefvo af kammaren bifallna.

Ang. sär-
skildt under-
stöd till syn-
nerligt be-
tungade väg-
hållnings-
distrikt.

Punkten 72, angående särskildt understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt.

Under punkten 72 af nionde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen, att, i likhet med hvad som ägt rum för hvar och ett af åren 1907—1911, till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt på extra stat för år 1912 anvisa 150,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom Andra kammaren väckt motion, nr 265, i hvilken herrar *Lundström* och *Carlsson* i Malmberget hemställt, att Riksdagen måtte besluta på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 300,000 kronor att utgå som understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt efter förut stadgade grunder.

Utskottet hemställde

att Riksdagen med afslag å ifrågavarande motion måtte, i likhet med hvad för hvart och ett af åren 1907—1911 skett, till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt, på extra stat för år 1912 anvisa 150,000 kronor.

Reservation hade likväl afgifvits af herrar *Kronlund* och *Lundström*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i punkten omförmälda motionen.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr Lundström, som anförde: Herr talman! Jag har i denna punkt jänte några bankkamrater afgifvit en motion, däri vi yrka, att det af Kungl. Maj:t äskade anslaget till understöd åt synnerligt betungade väghållningsdistrikt skulle ökas med 150,000 kronor till 300,000 kronor. Denna motion har emellertid af jordbruksutskottet afstyrkts. Mot utskottets utlåtande har herr Kronlund jänte mig afgifvit reservation, i hvilken vi yrka, att motionen måtte af Riksdagen bifallas.

Att vägunderhållet är en synnerligen svår tunga på landsbygden och att vägskatten verkar ytterst ojämnt, därom lära meningarna numera åtminstone i denna kammare icke vara så synnerligen delade. Därom vittna ju de många olika förslag, som blifvit framställda till lättande och utjämning af denna skattebörd. Kammaren har också bifallit flera af dessa förslag. Jag erinrar t. ex. om beslutet att höja statsbidraget från 15 till 30 procent äfvensom om kammarens beslut angående skrifvelse till Kungl. Maj:t om att statsbidrag måtte utgå äfven till vintervägunderhållet. Om dessa två beslut blifvit Riksdagens, hade det ju varit att vänta en synnerligen stor lättnad för väghållningsdistrikten ute i landet. Då emellertid nu dessa kammarens beslut förfallit för denna gång på Första kammarens motstånd, så anser jag, att denna motion nu så mycket hellre borde af Riksdagen bifallas, så att de ytterst betungade väghållningsdistrikten på vissa orter ute i landet kunde vinna eller erhålla en väl behöflig hjälp, till dess möjligen på annat sätt en utjämning kan anordnas. Det är ju alldeles gifvet, att detta icke är något universalmedel för utjämning af de olika vägskattebördorna i landet, men det är dock en betydlig hjälp. Skall emellertid någon väsentlig hjälp kunna åstadkommas, då är detta lilla anslag alldeles otillräckligt. Ett anslag på 150,000 kronor kan naturligvis icke räcka till någon vidare utjämning af de ytterst olika tyngande skattebördorna.

Man behöfver sannerligen icke allt för djupt intränga i studiet af den statistiska tabell öfver allmänna väghållningsbesvärets utgörande på landet, som af jordbruksdepartementet upprättats, för att finna, huru stora ojämnheter som förefinnas de olika väghållningsdistrikten emellan. Det framgår af denna tabell t. ex., att en del väghållningsdistrikt ha den synnerligen höga vägskatten af 1 krona 25 öre pr vägfyrk, medan andra väghållningsdistrikt icke ha mer än fyra öre.

Ang. särskildt understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt.
(Förta.)

Ang. särskildt understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt.
(Forts.)

Om man gör en jämförelse länen emellan, finner man också mycket stora ojämnheter. Under det att medeltalet för hela riket utgör omkring 27 öre pr vägfyrk, uppgår medeltalet i det län, som har den lägsta vägs-katten till allenast 14 öre och i det som har den högsta till 60 öre. Det är alldeles gifvet, att de högsta skattebeloppen pr vägfyrk återfinnas i Norrland, de stora viddernas och långa afståndens landsända. I Norrbottens län, som uppvisar det högsta medeltalet, utgör detta 60 öre, och i Jämtlands län är det enligt tabellen 50 öre. Men äfven inom dessa län äro beloppen synnerligen divergerande. I Norrbottens län exempelvis är det högsta belopp, som utgår pr vägfyrk, 1 krona 25 öre och det lägsta 20 öre. I Västerbottens län ligger den lägsta gränsen vid 25 och den högsta vid 82 öre. Man skulle kunna fortsätta denna jämförelse och öfver allt finna dylika stora skiljaktigheter i beloppen, och detta icke blott i de norrländska länen utan äfven i södra Sverige, ty äfven där finner man rätt höga skattebelopp vid sidan af de minsta.

Nu har emellertid jordbruksutskottet ansett, att ett anslag på 150,000 kronor är tillräckligt. Utskottet har också upprättat en tablå, som skulle utvisa detta, och säger att under år 1910 af 24 väghållningsdistrikt, som sökt understöd från detta anslag, 23 ha erhållit sådant, och att följaktligen beloppet skulle vara alldeles tillräckligt. Jag vill då påminna om, att i den utredning, som af kammarkollegium förebragtes, när detta anslag första gången beviljades, nämligen 1906, kammarkollegium kommit till det resultatet, att om man skulle afhjälpa denna tunga endast i de allra hårdast belastade distrikten, som kammarkollegium räknar till 14, skulle ett belopp af 257,000 kronor vara erforderligt. Skulle man verkställa en utjämning vid en vägs-katt af 50 öre pr vägfyrk, så skulle 507,000 kronor erfordras för att ersätta väghållningsdistrikten för den vägs-katt, som utginge utöfver 50 öre pr fyrk. Det är alldeles klart, att ju flera väghållningsdistrikt, som söka understöd af anslaget, dess mindre blir det belopp, som hvar och ett erhåller och dess tyngre börda få de alltså själfva bära.

Då jag nu sålunda anser, att en ökning af detta anslag är alldeles nödvändig för att understödja de tyngst belastade väghållningsdistrikten och då anslaget utgår under så betryggande former, att Kungl. Maj:t i hvarje särskildt fall pröfvar, om verkligt behof förefinnes, och alltså ingen kan erhålla bidrag af anslaget med mindre än att synnerligt behof däraf föreligger, skall jag, herr talman, yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Carlsson* i Malmberget, *Riström*, *Bäckström*, *Mörtsell*, *Hedström*, *Lindgren* i Skog, *Karlsson* i Fjäl och *Kronlund*.

Vidare anförde

Herr Lundell: Herr talman! Det måste ju erkännas, att väghållningsbesväret är en betydande tunga för jordbruket, men detta anslag är ju icke afsedt att afhjälpa annat än de värsta bördorna, som kunna åligga ett eller annat särskildt väghållningsdistrikt. Jordbruksutskottet såväl som Kungl. Maj:t har ansett, att för det ända-

målet det nu utgående anslaget af 150,000 kronor är tillräckligt. I den kungliga propositionen angifves, att någon anledning till ändring af detta anslagsbelopp icke föreligger, och som vi hörde, ha af 24 väghållningsdistrikt, som under år 1910 sökte bidrag af detta anslag, 23 erhållit sådant. Att det tjugufjärde icke fick sin ansökan bifallen, berodde därpå, att det väghållningsdistriktet icke kunde sägas ha större väghållningstunga än som gäller för distriktet i allmänhet.

Ang. särskildt undersökt till synnerligt betydande väghållningsdistrikt.
(Forts.)

Det är så många förhållanden, som kunna vålla dessa ojämnheter i de olika väghållningsdistriktens verkliga skattebördor för detta ändamål, till exempel huru de uppskatta kostnaderna för väghållningen, huru många vägar af de befintliga intagas som allmänna, huru de uppskatta de hemman, som skola bidra därtill, huruvida skogsdistriktet lämna bidrag eller icke, att det säkerligen kräfvades mycket omfattande undersökningar om man skall gå längre i afhjälpan af dessa ojämnheter. Såsom saken nu ligger, anser jag, att detta anslag på 150,000 kronor är till fyllest. Inom utskottet var också den meningen så godt som enhälligt gällande, ty såsom vi se är det endast motionären i frågan och en ledamot i utskottet därjämte, som reserverat sig.

På grund af dessa förhållanden skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels ock bifall till den i punkten omförmälda motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 72 af utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i punkten omförmälda motionen.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 60 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 73 och 74.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 75, angående ett anslag under benämning allmänna afdikningsanslaget.

Ang. ett anslag under benämning allmänna afdikningsanslaget.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet remitterad motion, nr 22, hade herr Persson i Tällberg hemställt, att Riks-

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 41.

Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.
(Forts.)

dagen måtte på extra stat för år 1912 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 300,000 kronor, under benämning allmänna afdikningsanslaget, till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalnings-skyldighet af myrutdikningar och vattenaftappningar inom öfriga delar af riket med undantag af de fyra norrländska länen, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling af till åker eller äng lämplig jord eller minskning af frostländighet för närliggande bygd, äfvensom föreslagit att för bidrags erhållande samma villkor skulle uppställas, som nu gällde rörande norrländska afdikningsanslaget.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid punkten var likväl fogad reservation af herrar *Persson* i Tällberg, *Jansson* i Krakerud, *Akerlund*, grefve *Hamilton*, *Kronlund*, *Pers* och *Linders*, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till den i punkten omförmälda motionen.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Ström i Transtrand yttrade: Herr talman, mina herrar! Som herrarna finna har herr Persson i Tällberg väckt en motion om ett anslag, som i motionen kallas allmänna afdikningsanslaget. Namnet är således nytt, men förslaget afser dock icke egentligen ett nytt anslag. Det är en utsträckning af samma förslag som det, som under flera år här har behandlats och lämnats till norrländska afdikningsanslaget, hvilket anslag, som känt är, icke har sträckt sig så långt som ner till Kopparbergs län. Vi ha i detta fall ansett, att Kopparbergs län liksom äfven en del andra län i mångt och mycket äro fullkomligt likställda med Norrland beträffande en del myrmarker. Vi ha därför äfven förut sökt att antingen få använda detta norrländska afdikningsanslag äfven för sydligare belägna trakter, eller också att få för enahanda ändamål använda ett annat anslag, det s. k. frostminskningsanslaget så, att bidrag skulle kunna fås på samma sätt, vare sig den utdikade myren kunde vara tjänlig för odling eller icke. Då vi haft den uppfattningen i det förslag, som förut framställts, och då samma åskådning äfven här gör sig gällande i herr Perssons motion, så ha vi alltid först och främst ansett, att det är ytterst svårt att på förhand bestämma, huruvida ett dikningsanslag kan afse en myr, hvars torrläggning endast och allenast skulle befrämja frostminskningen, eller också på samma gång tjäna odlingen. Man har anmärkt mot en så vidsträckt användning af anslaget, att det skulle vara alldeles obehöfligt att ha något dylikt anslag för sydligare provinser inom Sverige. Där skulle nämligen sådana mossar, som vore för odling tjänliga, alltid hafva sådant värde, att de skulle utan något statens bidrag kunna dikas och sedermera äfven uppodlas. Ja, det kan på sätt och vis vara sant, att mossarna i och för sig möjligen kunde hafva ett sådant värde, men man kan också tänka sig den omständigheten, att en person, som äger en sådan mosse, kanske

icke äger förmåga att bringa dikningsföretaget till utförande, och följaktligen blir mossen liggande sådan den är utan att bli utdikad. Jag tror därför, ehuru jag visserligen icke känner till alla myrar i de sydligare landskapen, att det äfven där finnes många trakter, där ett sådant bidrag skulle vara af största behof påkalladt och kanske just bidraga till att dylika myrmarker blefve uppodlade, som eljest icke skulle bli det. Sålunda blefve ju detta anslag till lika mycket gagn i de sydligare som i de nordligare trakterna.

Ang. ett anslag under benämning allmänna afdikningsanslaget.
(Forts.)

När därför ett sådant förslag som detta kommit från oss dalamän, så ha vi icke uteslutande tänkt på Dalarna, utan vi ha trott, att sådana förhållanden kunna råda äfven i sydligare delar af vårt land, och vi ha vågat hemställa, huruvida icke ett anslag skulle kunna beviljas under benämningen allmänna afdikningsanslaget, som på samma villkor och för samma ändamål som det norrländska anslaget skulle kunna få användas i andra delar af landet.

Det har i många fall, när det varit fråga om att uppgöra plan för sådana afdikningar, som afse att minska frostländigheten, varit ganska svårt för vederbörande ingenjör att absolut bestämdt säga, huruvida ett sådant företag kunde afse endast frostminskning eller äfven på samma gång odling. Till följd däraf synes det mig vara klokt, om ett anslag skulle kunna få användas på det sätt, att det kunde tjäna icke blott frostminskningen utan äfven odlingen. I det fall att det tjänar båda dessa ändamål äro väl pengarna ännu bättre använda än om företaget endast skulle tjäna det ena ändamålet. Det är dessa skäl, som gjort, att vi anse det nödvändigt att samma villkor blifva bestämmande för anslag, som i själfva verket gagna enahanda företag.

Första gången vårt förslag kom fram afsåg det, att det norrländska afdikningsanslaget skulle utsträckas att användas äfven för Dalarna. Då fingo vi den upplysningen, att anslaget icke på långt när räckte till för de ansökningar, som voro inne, och det fanns därför ingen utsikt att det anslaget skulle kunna dela med sig åt andra provinser. Vid sådant förhållande, och när detta förhållande fortfarande gör sig gällande, ha vi trott, att man skulle hafva god användning för ett anslag på enahanda villkor äfven för andra trakter af landet än Norrland, och därför ha vi, som herrarna finna, föreslagit att få ett belopp af 300,000 kronor till ett allmänt afdikningsanslag, som skulle gälla för de andra provinserna inom landet, och af hvilket bidrag skulle erhållas på samma villkor, som gälla för det norrländska afdikningsanslaget.

Nu har utskottet afstyrkt detta förslag, men jag vill hoppas, att kammaren behjärtar saken och finner, att förslaget dock är sådant att, oaktadt majoriteten inom utskottet afstyrkt, kammaren dock kan bifalla det.

Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till reservationen, hvari hemställes om bifall till den af Daniel Persson väckta motionen.

Herrar *Ersson* och *Kronlund* instämde häruti.

*Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.*

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Som herrarna finna, är det här fråga om ett nytt anslag af 300,000 kronor under benämning allmänna afdikningsanslaget, att utgå med halfva beräknade kostnaden för afdikningar, sjösänkningar och dylikt i mellersta och södra Sverige. I föregående punkt hafva vi ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för mellersta och södra delen af landet ett anslag af 150,000 kronor under benämningen allmänna frostminskningsanslaget. Detta anslag, som utgår med halfva kostnaden har de senaste åren visat sig vara fullt tillräckligt.

Skulle det nu föreslagna anslaget bli beviljadt, så skulle det komma att konkurrera med den s. k. odlingslånefonden. Som vi veta, finnes det nu en sådan fond, ur hvilken landtmännen kunna få låna penningar på jämförelsevis goda villkor. Dessa lån erhållas nämligen under de första 4 åren räntefritt, sedan få de betala 3,6 procent ränta under ytterligare ett par tre år och därefter jämväl amortera under 20 år med 5 procent om året. Detta får anses som förmånliga villkor. Lånen kunna erhållas ända upp till 70 procent af den beräknade odlingskostnaden. Skulle det nu bli så, att landtmännen skulle få ett direkt anslag af staten ända till hälften af kostnaden, så kan man tänka sig, att det kommer att gå så, att de icke använda dessa lån, utan i stället vänta i årtal tills de få direkt anslag af staten. Ur berörda fond utlämnas årligen lån till ungefär 1,000,000 kronor, hvarför tydligen 300,000 kronor blefve för litet, och om därtill mitt antagande är riktigt, nämligen att detta anslag i vissa fall kom att fördröja en del företag, så kan man väl ställa sig betänksam emot förslaget.

Om sådana anslag som det föreslagna skulle utgå, är det alldeles omöjligt att skilja på de väl situerade landtbrukarna och de mera behöfvande eller ekonomiskt svagare, ty som vi veta, är det i flesta fall så, att företagen bestå af flera delägare, och då är det omöjligt att få med alla, om det skall göras skillnad i fråga om villkoren. Skola nu dessa direkta anslag gå ut, så får man tänka sig äfven, att det många gånger går åt till inlösen af vattenfall och dylikt, hvilket jag icke anser vara nödigt att staten på detta sätt understödjer.

Såsom landtbrukare vill jag på det allra varmaste tacka motionären för hans välvilja mot landtmännen i mellersta och södra Sverige, men jag kan icke vara med om förslaget, ty jag anser, att det är att gå väl långt att så här dela ut penningar åt landtmännen och sedan taga dem genom skatter af andra personer. Åtminstone anser jag, att detta anslag skulle föregås af en utredning om i huru stor omfattning ett sådant anslag är behöfligt etc.

Nu kan det kanske häremot erinras, att vi nyss beslutat ett anslag af 800,000 kronor för Norrland, ur hvilket landtmännen få hälften af utdikningskostnaden utan återbetalningsskyldighet. Ja, därom vill jag säga, att det ju nu en gång för alla är så, att Norrland är landets s. k. skötebarn, när det gäller landtbruket och en del andra förhållanden, och att den öfriga delen af landet alltid visat sig offervilligt, när det varit fråga om att stödja de norrländska sträfvandena.

Jag skall emellertid herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ett anslag under benämning allmänna afdikningsanslaget.
(Forts.)

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! Detta afdikningsanslag afser ju att med statens hjälp möjliggöra afdikningen af vattensjuka marker. Hittills har man i detta afseende hufvudsakligen riktat sin uppmärksamhet på Norrland, där den största arealen af dessa marker finnes. Men man har på samma gång börjat inse det orättvisa i att endast Norrland skulle bli delaktigt af dessa förmåner. Det finns nämligen många andra delar af vårt land, som har vattensjuka marker att erbjuda, hvilka äro sådana, att de enskilda icke äro mäktiga att ensamt bestrida kostnaderna för en afdikning. Att då, såsom den föregående ärade talaren gjorde, betacka sig för detta anslag, det är ju mycket ädelmodigt af honom, men jag tror icke, att han härutinnan är tolk för alla dem, som skulle komma i åtnjutande af detta anslag, och som verkligen behöfva det. Jag tror det finns många i andra delar af landet, som äro lika berättigade och lika väl värda ett stöd af staten på dessa villkor, som nu föreslagits, som norrländingarne äro det. Han skall komma ihåg, att kanske månget litet eget hem litet hvarstädes i öfriga trakter af vårt land genom ett litet anslag ur denna fond skulle kunna förstora sin lilla areal af odlingsbar jord och därigenom komma i bättre ställning. Jag tycker, att det endast är en gård af rättvisa gent emot hela landet att låta landet i de delar, som äro i behof af och kunna ifrågakomma till dylikt anslag, äfven få sådant, och jag tycker därför, att alla skäl tala för, att man icke, åtminstone från södra och mellersta Sveriges folkrepresentanter skall sätta sig emot detta anslag, när det behöfves, och därför ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lundell: Det är otvifvelaktigt, att en hel mängd landtbrukare, som ha odlingslägenheter och kunna utföra odlingar, hvilka skulle vara ytterst tacksamma att få ett sådant anslag nämligen så, att de få hälften af hela odlingskostnaden gratis af staten. Men hur långt tro herrarna, att dessa 300,000 kronor skulle räcka, om vi utsträckte detta till hela Sverige, både södra och mellersta delarna, utom det att Norrland får de 800,000 kronor. Nej, vi få icke tänka oss 300,000 utan 3 millioner, d. v. s. om vi tiodubbla summan, eljest skulle de icke räcka långt. Men då säges att om vi icke kunna hjälpa alla, så kunna vi dock hjälpa en del. Men hvilka vi skola hjälpa då, det blir omöjligt att utreda. En föregående talare har sagt, att i odlingsföretag ingå både bemedlade och mindre bemedlade. Skall man då låta göra bouppteckning, så att man får reda på, om de behöfva hjälp eller icke för att företaga odlingen. Nu ha vi ju den allmänna odlingslånefonden att tillgå för detta ändamål. Från den utgå till södra och mellersta Sverige ungefär en million kronor årligen. Där kunna de få 70 % af odlingskostnaden, visserligen med skyldighet att återbetala lånet om en längre tid. Jag tror, att denna fond skulle bli alldeles förryckt, om man ställde i utsikt för jordbrukarna att kunna få hälften af odlingskostnaderna till skänks. Det skulle väl knappast bli någon, som egentligen sökte få lån, såvidt det vore möj-

*Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

ligt att få hälften till skänks af dessa kostnader, och jag tror att man skulle i så fall snarare minska odlingarna än öka frekvensen däraf, ty det skulle bli en viss afundsjuka, skulle man kunna säga, emellan dem, som få dylikt lån, och dem, som få bidrag i form af anslag. Ja, då blir det antagligen ingen, som söker lån, och de, som icke få anslag, odla icke. Vi se, att icke heller det norrländska anslaget, som dock för det området utgör 800,000 kronor årligen, räcker till åt alla dem, som vilja hafva anslag på dessa villkor. Det angafs när vi höllo på att behandla detta anslagsbelopp, att det fanns ansökningar inne på öfver 4 millioner kronor, som man ville utfå från detta anslag, ehuru det icke fanns mer att tilldela de lånesökande än 800,000 kronor. I Norrland äro ju odlingsmöjligheterna betydligt mindre i afseende på utsikterna att få afkastning än i södra Sverige. Därför kan man ju tänka sig, och jag är säker på, att ansökningarna skulle bli proportionsvis ofantligt mycket större i södra och mellersta Sverige, då vi tänka oss, att i Dalarna, Värmland och åtskilliga andra landskap finnas stora lägenheter och möjligheter att göra af med penningar på detta sätt. Vore det nu så, att staten kunde få pengar utan att plocka dem ur fickorna på landets innebyggare, ja, då skulle vi gärna bevilja allt möjligt och äfven detta, men, som förhållandet nu är, att man måste låta andra skattskyldiga betala, få vi äfven med afseende på detta ändamål, det må vara hur bra som helst för dem, som kunna ta emot ett sådant anslag, iakttaga en viss försiktighet. Och jag tror, att vi måste hålla oss till de vägar, som äro utstakade genom bestämmelserna om odlingslånefonden. Om vi åter skulle kunna åstadkomma något bättre villkor än dem, som nu gälla för lån ur odlingslånefonden, tror jag, att det skulle vara lämpligt att öfverväga den saken. Om t. ex. dessa låntagare kunde få några flera år räntefria än som nu är förhållandet, om vi kunde låta dem få en större procent af kostnaden som lån, det skulle icke vara på långt när så stor uppoffring från statens sida, som när det gäller att helt och hållet skänka bort hälften af kostnaden.

På grund af dessa förhållanden, att jag tror, att vi egentligen icke öka odlingsfrekvensen med detta tillvägagående men ställa oss inför utsikten att skapa missnöje, därigenom att det endast blir ett fåtal, som kan få af detta anslag, och att odlingslånefondens användande kommer att tillbakasättas, på grund af dessa förhållanden skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Herr Andersson i Grimbo var vänlig nog att uttala sin tacksamhet till oss motionärer, för att vi visat vänlighet mot landtbrukarna och framfört detta förslag, men det oakadt yrkade han afslag på förslaget, och jag har därför svårt att förstå honom. Men en sak förstår jag, och det är, att jag icke kan känna samma tacksamhet mot herr Andersson i Grimbo rörande hans välvilja mot landtmännen, ty jag har ännu icke kunnat upptäcka denna välvilja.

Hvad nu herr Lundells motiv beträffar, är det ju svårt att vederlägga dessa. De förefalla mig vara mycket underliga. Hans första anmärkning mot vårt förslag var, att beloppet skulle vara för litet,

men för att hjälpa saken yrkade han så afslag på allt. Jag har svårt att begripa den logiken, men det är naturligtvis mycket, som jag ej begriper.

Jag skall nu ägna litet uppmärksamhet först åt utskottets förslag, och då borde jag kanske redogöra för förslaget förhistoria. Det skall icke taga lång tid.

Förhållandet är, som herrarna erinra sig, att år 1908 motionerade herr Ström och jag äfven då om ett anslag på 300,000 kronor för ett särskildt afdikningsanslag för Gefleborgs- och Kopparbergs län. Motionen remitterades då till statsutskottet, men statsutskottet framhöll i sin motivering, att ett dylikt anslag var af behovet högeligen påkalladt äfven för andra delar af landet, och då vi begränsat vårt förslag till att omfatta endast Gefleborgs- och Kopparbergs län, afstyrkte utskottet förslaget.

Nästa år 1909, utvidgade vi vår motion och skrefvo den då i den riktningen, att den skulle afse ett anslag för hela landet med undantag af de fyra norrländska länen, men samma statsutskott sade då, att motionen var alldeles för vidtomfattande, då den omfattade hela Sverige. Det behöfdes icke i alla landsdelar, och följaktligen afstyrktes motionen. Nu har jordbruksutskottet gått att behandla föreliggande motion, och det synes mig, att jordbruksutskottet icke har ådagalagt någon synnerligen stor färdighet i innanläsning, såvidt jag kan finna. Utskottet säger nämligen: »För att en sådan åtgärd skulle vara motiverad, skulle inom södra och mellersta Sverige förefinnas ett tämligen allmänt behof af odlingshjälp på samma fördelaktiga villkor, som medgifves i Norrland, d. v. s. bidrag utan återbetalningsskyldighet intill halfva kostnaden för odlingsföretaget.» Jag ber att få upplysa kammarens ledamöter och särskildt de medlemmar af jordbruksutskottet, som icke äro reservanter, att vi aldrig ha motionerat om, att det skulle bli ett anslag, hvarigenom man skulle lämna bidrag till halfva odlingskostnaden, utan i likhet med hvad som gäller för det norrländska afdikningsanslaget skulle man få bidrag till halfva *afdikningskostnaden*, icke odlingskostnaden.

Så resonerar utskottet vidare, att det icke skulle vara behöfligt, därför att vi nu ha sådana kommunikationer och en sådan kultur i öfriga delar af landet, att det därför skulle vara onödigt. Detta är ett nytt skäl, som icke förr är anfördt. Tvärtom anfördes särskildt år 1908, att det behöfdes på många håll, och jag är öfvertygad om, att de herrar, som känna till förhållandena i bygderna, veta mycket väl, att det är ofantligt stora myrmarker, som vänta på odlarens plog, och hvar och en, som vill sätta värde på att hjälpa upp vårt jordbruk, måste finna tillfället lämpligt att visa detta i handling och hjälpa dessa fattiga landbrukare, som föra ett idogt lif, att utvidga sina tegar i den mån det är möjligt. Det är verkligen ett ganska stort behof, som gör sig gällande inom flera län och särskildt i den ort, jag närmast känner i Kopparbergs län, att det skulle vara mycket ledsamt om detta förslag skulle falla i denna kammare. Och jag är öfvertygad om, att norrlänningarna icke skola ha något emot att hjälpa oss i detta afseende. Norrländska afdikningsanslaget härstammar ju från år 1906 — det var nämligen då och icke som vid föregående punkt står år 1898 som det anslaget

*Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

*Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

kom till. Det fanns icke något afdikningsanslag före år 1906. Då först framlades frågan därom af den Staaftiska regeringen. Det förra anslaget var frostminskningsfonden, men ur det anslaget får man icke något bidrag utan återbetalningsskyldighet, därest marken uppodlas. Således kan det icke bli den farliga konkurrens mellan dessa anslag, som herr Andersson tycktes frukta för. Man har ju fört ut jordfrågan i bygderna i diskussioner och agitationer på ett sätt, som jag icke finner vara alldeles lyckligt. Och jag kan icke underlåta att för kammarens ledamöter, åtminstone en gång visa huru en sannings tolk, när det gäller jordbrukare, herr Lundell, uppträder i dessa frågor. Han har nämligen lämnat ett referat, som är intaget i tidningen Kalmar, öfver de motioner herr Ström och jag ha väckt. Han har lämnat ett referat af sådan beskaffenhet, att det bör såsom ett vittnesbörd om herr Lundells sanningskärlek, då det gäller motståndare, få tagas in i kammarens protokoll. Referatet återfinnes, som sagdt, i tidningen Kalmar, och jag förmodar, att herr Lundell erkänner riktigheten däraf. Det finnes infördt i tidningen in extenso och jag skall endast läsa upp några rader. Han säger bland annat så här: »Så kommer Daniel Persson fram med andra högersynder» — han syftar på hvad jag skulle yttrat om högern. — »Han jämte en annan dalariksdagsman har motionerat om ett statsanslag på 2 millioner att lämnas som rent anslag till afdikning af mossmarker, på det dalamännen må få sina mossar afdikade på statens bekostnad. Att en dylik motion skulle ha sympatier i öfre Dalarne är ju icke att undra på. Anslaget föll, men om det nu var höger eller liberaler, som mest bidragit till afslaget, är nog svårt att bestämma. Ett stort antal af liberalerna anse nog också att staten gör tillräckligt för afdikningarna, då den i rent anslag utlämnar en million årligen och dessutom lämnar lån till detta ändamål på mycket billiga villkor». Jag har ansett, att detta med det sammanhang det har till den fråga som nu föreligger borde bevaras i Riksdagens protokoll.

Jag kan på grund af hvad jag nu anfört, icke på grund af hvad jag läst upp af herr Lundells anförande, herr talman, icke annat än på det lifligaste yrka bifall till reservationen.

Herr Lundell: Hvad Daniel Persson yttrade i detta fall angående referatet, är nog felaktigt. Jag kan icke angifva något högre belopp än hvad som motionerats om. Det gällde icke detta år, då det talades om ifrågavarande anslag, utan något år förut. Det angafs i herr Daniel Perssons tal, att jag sagt att motionen var tillkommen för att hjälpa jordbrukarne i Dalarne och naturligtvis äfven i det öfriga Sverige. Men jag antog att Daniel Perssons och hans länskamraters motion i första rummet gällde Dalarne men naturligtvis det öfriga Sverige också. I fråga om beloppet står jag på precis samma ståndpunkt, som jag angifvit, och jag får säga, att det är ju synnerligen bra för alla jordbrukare, som kunna komma i åtnjutande af det här anslaget, att de få det, men det är frågan: kan statskassan stå ut med att lämna sådana stora belopp som gåfva rent af till dessa jordbrukare? Man kan icke fördela det till dem, som bäst behöfva det, ty det går icke för sig, såsom förut påpekats. Det gäller nämligen här företag,

därvid sammanblandas välsituerade och mindre välsituerade jordägare. Vidare får jag säga, att när det gäller det här anslaget, där jordägaren skall fränsedt dikningen bestå kostnaden för hela odlingen, skall det vara mycket välsituerade jordbrukare, som kunna bekosta detta. Men om man går lånevägen, som allmänna odlingslånefonden anger, så kan det ju lämnas ett betydligt större belopp, och då kunna mindre välsituerade jordägare begagna sig af detta lån, utan att behöfva skjuta till ett så stort belopp själfva, som de skulle behöfva göra, äfven om de få detta understöd rent af till skänks. Såsom förut anförts, tror jag icke, att detta att gifva något till skänks är något som hjälper upp odlingar och det hjälper icke de mindre välsituerade jordbrukarna i så hög grad, som om de få lån. Till följd af dessa förhållanden anser jag, att det icke är så synnerligen stor fördel med att bevilja detta belopp i synnerhet när det är så litet, att det skall bli mycket svårt att på ett rättvist sätt fördela det mellan dem, som kunna komma i åtnjutande af dess fördelar.

*Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.*

(Forts.)

Som förut sagts skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag. Men annars skulle jag gärna se, om det kunde bestämmas några villkor, som voro fördelaktiga för utbekommande af lån ur odlingslånefonden.

Herr Persson i Tällberg: Herr Lundell sökte nu så att säga blanda bort korten genom att påstå, att han icke åsyftade den af oss nu väckta motionen. Men herr Lundell har konstaterat riktigheten af referatet, och där står det att vi motionerat om ett anslag af två millioner. Det var dock icke två millioner, det var icke mer än 300,000 hvarken 1908 eller 1909, som vi försökte med, och samma belopp ha vi försökt med nu. Det är väl icke så alldeles korrekt att säga två millioner, när det är fråga om 300,000 kronor, det får väl ändå herr Lundell medgifva. Det är endast detta jag velat säga, och jag tror icke, att herr Lundell skall kunna vederlägga hvad jag sagt.

Herr Andersson i Grimbo: Det var som enskild landtbrukare jag tackade motionärerna för hvad de åsyftat. Hvad återigen beträffar att jag icke skulle tagit någon hänsyn till och icke ha något intresse för landtbrukarna, så vill jag härmed ha sagt, att jag tror mig hysa lika stort intresse för och ta lika stor hänsyn till landtbrukarna, som herr Persson i Tällberg; men samtidigt som jag gör detta, vill jag äfven ta hänsyn till öfriga skattdragande medborgare i landet. Jag kan icke anse det korrekt att på så sätt hushålla med statens medel att man utan något slags föregående utredning anslår 300,000 kronor att skänkas bort, utan att vi ha riktigt klart för oss på hvad sätt detta skall ske, hvem som skall få nytta däraf och huru stort behovet är. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Lundell: Jag försökte så godt jag kunde att rätta den missuppfattning, som herr Daniel Persson råkat ut för, då jag sade, att det här referatet var felaktigt i fråga om beloppet. Jag har aldrig angifvit, att Daniel Persson motionerat om några två millioner, utan det gällde endast de fem eller 300,000 kronorna, d. v. s. det belopp,

Ang. ett
anslag under
benämning
allmänna
afdiknings-
anslaget.

(Forts.)

som Daniel Persson jämte sin länskamrat motionerat om, och det får jag ytterligare säga, att jag tror mig aldrig angifvit, att det skulle vara två millioner kronor.

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Jag kan försäkra, att när jag satte mitt namn bredvid herr Daniel Perssons såsom reservant, så var det icke uteslutande på Dalarne utan på landet i dess helhet, jag tänkte. Jag ansåg, att det borde vara lämpligt att lämna detta anslag för att därigenom höja landets skatteförmåga. Det finnes icke allenast i Norrland utan äfven i andra delar af landet, i Småland, i Bohuslän och andra provinser, behof af sådan hjälp. Odling kan där icke ske med mindre än afdikning göres. Då staten griper in på så många andra områden, bör den ingripa äfven på detta område, när det visar sig, att så är nödigt. Jag föreställer mig därför, att det skulle vara lämpligt just för att öka odlingsmöjligheterna i stora delar af landet, att ett sådant anslag lämnades. Det är visserligen sant, att stora anspråk komma att ställas på detsamma. Men Kungl. Maj:t kan icke lämna ut andra belopp än hvad Riksdagen bestämmer för detta ändamål, och i hvarje fall kommer det belopp, som utgår naturligtvis efter noggrann pröfning af regeringen efter hvad behofvet påkallar, att vara till gagn för landet i dess helhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Åkerlund: Herr talman! I denna fråga ber jag att få uttala samma tanke, som uttalats af grefve Hamilton. Hvar och en, som söker att arbeta för landets bästa i den här vägen och för dess uppodling, gör alltid stor nytta och gagn för samhället. Jag missunnar icke Norrland på något vis de stora anslag, som det fått. Men jag ifrågasätter, huruvida det icke finnes ofantliga vidder odlingsbar mark i södra och mellersta Sverige, som med ett anslag på 300,000 kronor skulle bringa vårt land lika mycket gagn som ett anslag på 800,000 kronor för Norrlands obygd. Det finnes många ofantligt stora vidder i södra och mellersta Sverige, som icke kunna komma någon vart utan anslag, afsedda för deras torrläggning. Flera af herrarna ha nog rest t. ex. i Småland och sett, huru i vissa af denna provins' obygd det hvarken växer skog eller något annat. Huru skall det vara möjligt att bringa dessa trakter i kultur, om icke staten träder emellan? Hvarför skola de fattiga småländingarne i detta fall ställas i ett ogynnsammare läge än Norrland? Det är icke någon rättvisa i detta. Det är denna orsak, som gjort, att jag med hänsyn till landets uppodling och till dessa fattiga jordbrukares bästa ansett mig böra sluta mig till reservationen.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till reservationen.

Efter härmed slutad öfverläggning gaf herr talmannen propositionen först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Andersson i Grimbo begärde emellertid votering, till

följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å jordbruksutskottets hemställan i punkten 75 af utskottets förevarande utlåtande nr 1, bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 120 ja mot 75 nej, vid hvilken utgång kammaren således med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Punkterna 76 och 77.

Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Härefter föredrogs *punkten 78*, angående skogsodlingens befrämjande. Därvid yttrade

Ang. skogsodlingens befrämjande.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Jag skall till en början tillåta mig att ett ögonblick uppehålla mig vid en kungl. proposition, som för närvarande icke är föremål för kammarens behandling. Det är Kungl. Maj:ts proposition nr 4 angående driftkostnader under år 1912 för statens domäner. Där har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet på flera ställen framhållit, huru intensiteten i statsskogarnes skötsel oaffåtliga ökas. Han säger på ett ställe: »Då en kraftig utveckling af landets skogsskötsel är för rikets ekonomiska framtid af den allra största betydelse samt det i fråga om skogarnas affärsmässiga vård och exploatering torde tillkomma staten att såvidt möjligt utgöra ett föredöme för de enskilda skogsägarna, synes man icke böra tveka att väsentligen öka anslagen för ifrågavarande ändamål.» Det är med tanke på detta som jag har måst fästa mig vid, att anslaget till skogsodlingens befrämjande fortfarande föreslås till samma belopp som under föregående år. Det förefaller mig som om detta stode i strid med den af herr statsrådet så bestämdt uttalade meningen, att man bör göra så mycket som möjligt för att statens skogsvård må blifva en mönstervård. Af remarkabel art är dessutom hans kombination af detta anslag med skogsvårdsafgifterna. Nu är det ju på det sättet, att skogsvårdsafgifterna gå tillbaka till de landsändar, från hvilka de hämtas för att där användas för skogsvårdens fromma. Där det bedrifves en stor skogsafverkning äro skogsvårdsafgifterna stora, och där det är en ringa skogsafverkning äro skogsvårdsafgifterna ringa. Det är detta, som föranledde de motioner,

Ang. skogsodlingens befrämjande.

(Forts.)

som väcktes åren 1908 och 1909, och som gingo ut på att skogsvårdsafgifterna skulle utgå på ett annat sätt. I motionen 1908 anhölls, att skogsvårdsafgifterna skulle beräknas efter arealen på de enskilda skogarne i landet. Denna motion afslogs. År 1909 återkom ungefär samma motion — om jag icke minnes fel — men då med betydligt blygsammare anspråk: det föreslogs, att $\frac{1}{5}$ af skogsvårdsafgifterna skulle fördelas öfver hela landet, hvilket ju innebar, att de trakter, från hvilka skogsvårdsafgifterna erhöles, skulle afstå $\frac{1}{5}$ till de trakter, som icke erlade några skogsvårdsafgifter. Denna motion afslogs i Andra kammaren med 148 röster mot 34. Jag ber herrarne att fästa uppmärksamheten på dessa siffror. Man kan ju då anse, att den fråga, för hvilken motionären gjort sig till tolk, för alltid bragts ur världen. Då är det för mig synnerligen svårt att förstå, hvad herr statsrådet menar med följande passus. Sedan han omnämnt domänstyrelsens hemställan, att framställning måtte göras hos Riksdagen om höjning af anslaget till skogsodlingens befrämjande för år 1912, samt talat om, att fråga väckts om förändring af grunderna för fördelningen såväl af förevarande anslag som ock af inflytande skogsvårdsafgifter, säger han:

»Då emellertid samtliga dessa frågor stå i visst sammanhang med hvarandra och särskildt sistberörda fråga är af den omfattande och grannliga beskaffenhet, att en ändring i de nu gällande grunderna icke synes böra utan synnerligen tungt vägande skäl äga rum, finner jag mig för närvarande sakna anledning föreslå ändring vare sig i beloppet af anslaget till skogsodlingens befrämjande eller i villkoren för åtnjutande af bidrag från samma anslag, utan hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att för *skogsodlingens befrämjande* för år 1912 bevilja ett extra anslag af 100,000 kronor.»

Det är denna fråga om skogsvårdsafgifternas fördelnings »grannliga beskaffenhet», som har satt myror i hufvudet på mig. Jag förstår icke riktigt, hvarför denna fråga, som utaf Andra kammaren med 148 röster, såsom jag nyss nämnde, mot 34 bragts ur världen, fortfarande skall söka här i statsrådsprotokollet, då det gäller ett sådant anslag som detta för skogsodlingens befrämjande i riket. Är det något slags hänsyn till — ja, jag vet icke; jag har funderat en liten smula på, om man skulle kunna finna någon ledning genom att titta efter på ett annat ställe, där det är tal om norrländska afdikningsanslaget. Där står det nämligen, att en bidragande orsak till att man icke velat höja detta afdikningsanslag varit, »att ämbetsverken ej ansåge ett forceradt arbete med myrutdikning vara lämpligt af det skäl, att öfverdrifven höjning af arbets- och dagsverkspriserna i orterna därpå skulle kunna föranledas». Man vill icke vara med om att höja afdikningsanslaget för de 2,000 kvadratmil omfattande fyra nordligaste norrländska länen därför, att man är rädd för att höja dagsverkspriserna här och där i orterna, möjligen då för större sågverksägare eller större industrietablissemang eller dylikt. Är det någon liknande hänsyn till de intressen, som framfördes af motionärerna vid 1908 och 1909 års riksdagar, då det gällde skogsvårdsafgifternas fördelning, som förhindrat herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att nu behjarta behovet af anslaget för skogsodlingens befrämjande?

Jag har icke velat påstå, att så är förhållandet. Men jag har icke kunnat hjälpa, att mina funderingar gått litet åt det hållet. Jag vill i detta sammanhang ha påvisadt, att från sakkunnigt håll beräknats, att behovet i detta afseende för skogsodlingen belöper sig under perioden 1911—1915 årligen till 1,400,000 kronor, och tillgången är 900,000 kronor; det blir således en brist af 500,000 kronor årligen.

Ang. skogsodlingens befrämjande.
(Forts.)

Domänstyrelsen, som går försiktigt tillväga, har i den skrifvelse som här omnämnes, den 26 oktober 1910 föreslagit en höjning till 200,000 kronor. Men herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet finner några grannlagenshänsyn af högst underlig beskaffenhet — hvilka har jag förgäfvets försökt få reda på — hindra honom från att alls höja detta anslag till skogsodlingens befrämjande.

Jag har, herr talman, icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamheten på denna fråga, och jag får verkligen säga, att, då man låter den ena handen i propositionen nr 4 skriva, att man har det allra största intresse för intensiteten och höjande af intensiteten af statens skogars skötsel och värd, bör man icke låta den andra handen eller någon annan hand skriva, att man icke det ringaste bryr sig om att höja ett anslag, som utgår med så ringa belopp som 100,000 kronor för detta viktiga ändamål. Låtom oss endast komma ihåg, att endast i Bohuslän finnes det kalmarker och ljunghedar på 250,000 hektar.

Som sagdt, herr talman, jag har velat få detta mitt yttrande till protokollet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 79, angående jordförmedlingsbyråer före gnahemsrörelsen, föredrogs härpå; och begärdes ordet därvid af

Ang. jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen.

Grefve R. Hamilton, som yttrade: Herr talman! Kungl. Maj:t har begärt ett anslag af 20,000 kronor för anordnande af jordförmedlingsbyråer för egnahemsrörelsen. Och utskottet var fullkomligt enigt i att föreslå anvisandet af detta anslag. Men Kungl. Maj:t har gjort såsom villkor, att anordnandet af dessa byråer skall ske uteslutande genom rikets hushållningssällskap. Inom vissa hushållningssällskap är intresset för egnahemsrörelsen och jordförmedlingen stort. Men i andra däremot är det mycket litet. Reservanterna yrkade därför i utskottet, då frågan där förelåg till behandling, att Kungl. Maj:t skulle få rättighet, då det var af behovet påkalladt, att äfven använda enskilda föreningar eller andra anstalter såsom förmedlare för upprättande af dessa byråer. Emellertid kunde yrkandet icke föranleda till någon åtgärd, då utskottet i sin helhet icke var med på detta, och reservanterna icke hafva någon motionsrätt. Jag kan således icke nu göra något yrkande, men jag ber däremot att få uttala den förhoppning till herr jordbruksministern, att nästa år, då förslag framkommer från Kungl. Maj:t, Kungl. Maj:t vill förbehålla sig rättighet att i vissa fall, då det är af nöden, använda enskilda föreningar eller anstalter för upprättandet af byråerna.

Häruti instämde herrar *Persson* i Tällberg och *Kronlund*.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkten 81.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 82.

Lades till handlingarna.

Punkten 83.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkterna 85—88.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

*Ang. propo-
tionellt val-
sätt vid vissa
val inom
landsting och
stadsfull-
mäktige.*

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 21, i anledning af väckta motioner om införande af propotionellt valsätt vid val af utskott, nämnder och styrelser m. m. inom landsting och stadsfullmäktige; och erhöles ordet därvid af

Herr Olausson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom kammaren finner, har utskottet tillstyrkt vissa delar af de föreliggande motionerna. Och detta kan ju icke annat än hälsas med tillfredsställelse, då man vet, att konstitutionsutskottet förlidet år enhälligt afstyrkte en liknande motion. Jag måste dock för min del beklaga, att utskottet föreslagit skrifvelse i alltför inskränkt måtto. Det har nämligen föreslagit, att endast val till »sådana hos stadsfullmäktige och landsting förekommande utskott och nämnder, hvilkas egentliga uppgift är att förbereda de hos nämnda korporationer förekommande ärenden», skulle förrättas proportionellt.

Som kammaren väl vet, är ett af de viktigaste val, som landstingen hafva att förrätta, val af ledamöter i sina förvaltningsutskott. Dessa utskott äro icke förberedande utan verkställande utskott och kunna således icke inbegripas under detta skrifvelseförslag. Visserligen kan landsting uppdraga åt sitt förvaltningsutskott att förbereda åtskilliga ärenden. Men detta blir i så fall beroende på landstingets beslut. Det synes mig därför varit önskligt, att skrifvelsen hade

varit utsträckt till jämväl dessa förvaltningsutskott. Men äfven be-
 träffande många andra val, som landsting och stadsfullmäktige hafva
 att förrätta, skulle det vara önskligt, att den proportionella valmetoden
 kunde komma att tillämpas. Landstingen såväl som stadsfullmäktige
 i många städer hafva nämligen att förrätta val af hufvudmän till
 respektive sparbanker, och hufvudmännens antal är, såsom vi veta,
 enligt banklagen ganska stort.

*Ang. propor-
 tionellt val-
 sätt vid vissa
 val inom
 landsting och
 stadsfull-
 mäktige.
 (Forts.)*

En ärad ledamot af denna kammare omnämnde för mig för några
 dagar sedan, att i en stad här i Sverige hos stadsfullmäktige vid före-
 tagande af dessa val redan nu politiska hänsyn gjort sig gällande.
 Sådana förhållanden äro icke annat än att beklaga. Men det kunde
 förebyggas, om den proportionella valmetoden äfven i detta fall komme
 att tillämpas.

Såsom frågan nu föreligger, då konstitutionsutskottet enhälligt
 tillstyrkt detta skrivelseförslag, så vågar jag icke föreslå någon ut-
 sträckning. Ty följderna däraf skulle kunna blifva, i fall kammaren
 biföll ett ändringsförslag, att kamrarna kunde komma att stanna i
 olika beslut. Men jag vågar dock uttala den förhoppning, att, då
 regeringen på grund af detta skrivelseförslag kommer att föranstalta
 om utredning i frågan, utredningen icke måtte blifva så snäf och
 inskränkt, som skrivelseförslaget innehåller, utan att den kommer att
 ske i hela den i motionerna föreslagna vidd. Och jag vågar också
 hoppas, att, då frågan från regeringen återkommer till kammaren,
 någon af kammarens ledamöter, i fall frågan icke är tillräckligt ut-
 sträckt, skall här föreslå de ändringar, som kunna tariffas. Såsom vi
 veta af gammal erfarenhet dröjer det alltid några år, innan i dylika
 fall frågorna återkomma till Riksdagen, och innan dess har, förmodar
 jag, man alltmärlärt sig inse behovet af proportionellt valsätt vid
 alla de val, landsting såväl som stadsfullmäktige hafva att företaga.

Under denna förhoppning, herr talman, ber jag att förena mig
 i utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 3.

Konstitutionsutskottets nu föredragna utlåtande, nr 22, i anled-
 ning af väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande Riks-
 dagens tillfälliga utskott, blef af kammaren godkänt.

§ 4.

Efter föredragning härpå af statsutskottets utlåtande, nr 53, i *Ang. sjö-
 aflöning m. fl. förmåner, tillkommande personalen vid flottan under*
 anledning af väckt motion om ändrade grunder i vissa fall för sjö-
 aflöning m. fl. förmåner, tillkommande personalen vid flottan under
 sjökommendering, begärdes ordet af

Herr Leander, som yttrade: Herr talman! Då ifrågavarande
 motion berör förhållanden, som torde hafva kommit något på sned

Ang. ejö
aflöning m. m.
(Forts.)

och därför tariffva rättelse, så har jag icke annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Jag tillåter mig dock att påpeka, beträffande underbefällets aflöning, att denna icke är större än att en afknappning af densamma skulle verka ganska menligt. För öfrigt utgår underofficerarnes s. k. sjötillägg med proportionsvis mindre belopp än hvad som är fallet med officerarnes. Såsom af motionen framgår, åtnjuta båda klasserna under den tid fartyget ligger förtöjdt vid kaj 25 procent förhöjning af dagaflöningen. Nu äger emellertid det något underliga förhållandet rum i fråga om underofficerarnes aflöning, att den är uppdelad i dagaflöning och i portionsersättning. På denna senare erhålla de icke någon förhöjning, utan sådana få de endast å dagaflöningen. För officerarne förekommer icke någon sådan uppdelning af aflöningen, utan deras portionsersättning är tillagd eller ingår i dagaflöningen. På grund häraf erhålla de, såsom vi ju förstå, större belopp än underofficerarne.

Såvidt jag har mig bekant, finnes det inga andra militärer förutom flottans underofficerare, för hvilka aflöningen är uppdelad på sådant sätt som det nämnda. Icke ens vid kustartilleriet, som dock står flottan nära och kan sägas vara en utbrytning därur, äger ett sådant förhållande rum. Om således en styckjunkare vid kustartilleriet och en flaggunderofficer vid flottan förordnas att tillsammans göra en tjänsteresa, så erhåller flaggunderofficeren i aflöning 62 öre mindre för dag än styckjunkaren, på grund af att för flottans underofficerare denna uppdelning äger rum. Vi äro ju vana vid de många skiftande lönetyperna, men jag tror dock, att då ändring nu skall företagas, man bör se till, att det blir enhetlighet, så att portionsersättningen för flottans underofficerare kommer bort och motsvarande belopp tillägges dagaflöningen, såsom förhållandet är med andra underofficerare.

Beträffande därefter flottans underofficerskorpraler och korpraler uppgår förhöjningen för de förra till ungefär en krona om dagen, när fartyget ligger förtöjdt vid kaj, och för de senare till ungefär 40 öre. Om man nu tänker sig, att ett fartyg ligger förtöjdt fyra månader om året, så förstår man ju, att det skulle vara för dessa tjänstemän en afsevärd minskning i deras löneinkomster, om man nu utan vidare eller utan vederlag tager från dem detta sjötillägg.

Ogifta underofficerskorpraler mista också sitt inkvarteringsbidrag under den tid de äro sjökommenderade. Det förelåg i fjol i statsverkspropositionen ett förslag, att de skulle i likhet med gifta underofficerskorpraler åtnjuta inkvarteringsbidrag hela året, men detta godkändes icke af Riksdagen. Skulle de nu mista både sitt sjötillägg och sitt inkvarteringsbidrag, så blir det säkerligen en alltför stor minskning i deras inkomst.

Den uppfattningen synes nu allmänt råda, att tjänstgöring å fartyg, under den tid det ligger förtöjdt vid kaj, skulle vara jämställd med tjänstgöring i land. Men detta håller nog icke riktigt streck. Det nuvarande reglementet innehåller ej heller någon bestämmelse, hvilken afser att lindra underbefällets tjänstgöring under nu nämnda förhållanden eller under tjänstgöring å vid kaj förtöjdt fartyg. Såväl

vid armén som vid flottan är personalen vid tjänstgöring i land i allmänhet fri efter de föreskrifna öfningarna eller den bestämda arbetstidens slut, men så är icke förhållandet ombord å fartyg. Förutom den egentliga instruktörstjänsten tillkommer där den s. k. fartygstjänsten, såsom vaktgöring, tillsyn öfver fartyget rengöring, vård af de ombord befintliga ganska dyrbara apparaterna o. s. v. Alla sådana göromål verkställas i regeln före och efter den egentliga exercistiden, och allt detta får underbefälet utföra. Man torde med fog kunna påstå, att tjänsten ombord under alla förhållanden väsentligen skiljer sig från landtjänstgöring såväl med afseende å ansvaret som tjänstgöringstidens längd per dag. För öfrigt måste man också taga hänsyn till, att det är mindre bekvämt att ständigt vistas ombord å ett fartyg samt äta och ligga där, hvarest utrymmet är ganska trångt. Tydligen är det för vederbörande bättre att få tjänstgöra i land.

Då chefen för sjöförvarsdepartementet är här närvarande, har jag velat göra dessa erinringar, under förhoppning att de måtte vinna beaktande, då denna fråga skall regleras.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i fråga om beviljande af anslag till byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm samt en i ämnet väckt motion.

*Ang. bygg-
nadsarbeten
m. m. för
flottans
station i
Stockholm.*

I en den 10 mars 1911 till Riksdagen aflåten proposition, nr 123, hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm bevilja på extra stat för år 1912 ett anslag af 400,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta i mån af behof förskottsvis utanordna detta belopp redan under innevarande år.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en af herr *E. Lindblad* inom Första kammaren väckt motion, nr 103, däri hemställts, att Riksdagen måtte afslå såväl den i Kungl. Maj:ts proposition nr 123 föreslagna nybyggnad af underofficersskola samt tillbyggnad af exercisskola å Skeppsholmen som nybyggnad af ammunitionsförrådshus å Loudden.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte med afslag å herr Lindblads ofvannämnda motion, nr 103, till byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm bevilja på extra stat för år 1912 ett anslag af 400,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta i mån af behof förskottsvis utanordna detta belopp redan under innevarande år.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:
grefve *A. F. Wachtmeister*, grefve *Klingspor* och herr *Björklund*
beträffande utskottets motivering;

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 41.

Ang. byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm.
(Forts.)

herr *Persson* i Stallerhult; samt herrar *Thorsson* och *Rydén*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Riksdagen måtte i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning, för ändring af logementsfartyget *Vanadis* till kasernfartyg samt för nybyggnad af marketenteri å Skeppsholmen, på extra stat för år 1912 bevilja ett anslag af tillsammans 73,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta i mån af behof förskottsvis utanordna detta belopp redan under innevarande år;

b) att Kungl. Maj:ts proposition nr 123 i öfrigt icke måtte vinna Riksdagens bifall; samt

c) att herr *Lindblads* förberörda motion måtte anses genom hvad ofvan hemställts besvarad.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr *Thorsson* yttrade: Jag har vid behandlingen af detta ärende i utskottet icke följt utskottets majoritet i dess beslut. Den proposition, som Kungl. Maj:t här har förelagt Riksdagen, förefaller mig till hela sin läggning vara af den beskaffenhet, att det beslut, hvartill utskottet slutligen kommit, ändock skulle i viss mån binda Riksdagen för den ifrågavarande platsen såsom flottstationsförläggning.

Utskottet säger visserligen i en passus, att utskottet för sin del icke vill genom biträdande af Kungl. Maj:ts förslag här binda Riksdagen för blifvande beslut uti frågan om flottstationsförläggningen. Men det är ganska naturligt, att om ett förslag i berörda fråga är så nära färdigt som detta enligt den föreliggande propositionen förefaller vara, så vore det klokare att genom ett afslag på propositionen icke nu binda Riksdagen i flottstationsfrågan.

I den kungl. propositionen äskas för ändring af logementsfartyget *Vanadis* en summa af 39,000 kronor, och det äskas till en marketenteribygnad 34,000 kronor. *Vanadis* användes nu till marketenterilokal, och då det fartyg, som hittills användts som logementsfartyg, anses otidsenligt och behöfver utbytas, så tänker man inreda *Vanadis* till logementsfartyg. Det är då naturligt, att när man tager från manskapet det marketenteri som det nu har, så måste man hafva något nytt. Men båda dessa saker äro af beskaffenhet, att de icke hafva någon som helst inverkan på flottstationsförläggningen. Men däremot kan man icke komma ifrån, att om Riksdagen bifaller utskottets förslag, så har Riksdagen faktiskt i viss mån bundit sig för flottstationens förläggande till Skepps- och Kastellholmarna. För min del finner jag detta icke vara riktigt, i all synnerhet som, såvidt jag kan förstå, Kungl. Maj:t redan till nästa riksdag bör kunna inkomma med proposition angående flottstationsförläggningen, och då stode Riksdagen mera fri att fatta beslut i denna fråga.

Om jag skulle säga något om den nu föreliggande propositionen och dess ställning till flottstationsfrågan, så vågar jag icke säga annat, än att jag, om jag skulle ställas i valet att rösta mellan det förslag, som innebäres i den föreliggande propositionen, och de vidtgående förslag, som förut hafva framlagts om förläggande af flottstationen till

Kaknäs eller annan plats, naturligtvis skulle af kostnadshänsyn känna mig förpliktad att rösta för den proposition, som föreligger, hvars beräknade kostnad går upp till högst 9 miljoner kronor mot förut ifrågasatta 34 å 40 miljoner kronor.

Men frågan ligger icke nu i det läget, utan här är fråga om att besluta nedlägga 300,000 kronor och ytterligare något till på Skeppsholmen för att genom detta vara bunden vid ett företag, om hvilket man ändå icke har några bestämda uppgifter.

Jag skall icke vid denna sena timme upptaga kammarens tid längre utan yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den af herr Rydén och mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Vidare anförde:

Herr Nilson i Örebro: Det är nog så, som den föregående ärade talaren antydde, att Riksdagen, då den nu går att besluta om det jämförelsevis lilla anslag, som Kungl. Maj:t här äskat, egentligen i princip går att taga position med afseende å flottstationsfrågan. Vi ha äfven sett saken på det sättet inom utskottet, och den motivering, som utskottet fördenskull bifogat sitt utlåtande, ger enligt min mening en tydlig och klar anvisning i det hänseendet. Den föregående ärade talaren erkände, att det stora förslag, hvilket så att säga ligger bakom detta lilla förslag, hvarom vi i dag skola fatta beslut, dock är det billigaste, som med afseende å flottstationsfrågan kan ifrågakomma, och det är icke tu tal om, att icke så är. Det är därför framför allt ur ekonomisk synpunkt, som jag och, jag tror, jämväl statsutskottets flertal kunnat ansluta sig till hvad Kungl. Maj:t här föreslagit. Nu är det ju visserligen så, att man ur militär synpunkt har gjort en och annan erinran emot att förlägga flottstationen till eller i omedelbar närhet af Stockholm — detta är emellertid ett spörsmål som jag för min del icke vågar inlåta mig på — men då Kungl. Maj:t här framlagt ett förslag, som enligt min uppfattning — jag kan icke läsa annorlunda — innebär ett bestämdt ståndpunktstagande i den frågan, är det väl ändå så, att vi i detta fall får lägga det militära ansvaret hos föredragande departementschefen, där detta ansvar också rättvisligen bör ligga. Jag tror också, att man ur estetisk synpunkt bör kunna vara tillfredsställd med detta förslag. Om flottstationsfrågan däremot skulle komma att lösas på det sätt, att flottstationen förlades till någon plats i Stockholms skärgård, skulle ju Skeppsholmsområdet försäljas till byggnadstomter, och vi veta då på förhand, att ifrån Stockholms stad skulle resas starka betänkligheter däremot. Man kommer då att framhålla det vanliga skälet, nämligen att det ur estetisk synpunkt icke är tilltalande att belamra Skeppsholmen med hyreskaserner.

Jag kan således icke finna annat, än att alla skäl tala för, att Andra kammaren nu bör ansluta sig till utskottets här gjorda hemställan. Denna hemställan innebär ju äfven ett alldeles bestämdt afvisande af tanken på Kaknäsområdet såsom plats för en filial af Stockholms station. Jag tror, att det är skäl i, att Andra kammaren vid detta tillfälle fastslår den saken, och jag tillåter mig därför att

Ang. byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm.

(Forts.)

Ang. bygg-
nadsarbeten
m. m. för
flottans
station i
Stockholm.
(Forts.)

nu göra det yrkande, det Andra kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Sjö: Äfven jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag vill nu med ett par ord angifva skälen därtill.

När man såsom jag varit i tillfälle att följa behandlingen af flottstationsfrågan och se, hvilka stora anspråk i anslagsväg som framkommit, när det gällt att bekosta en ny flottstation, kan man icke annat än gå med på det nu föreliggande förslaget, då detta är det billigaste och, såsom jag tror, äfven det ändamålsenligaste som man i det hänseendet kan komma till. Här har under denna riksdag kommit oss tillhanda ett betänkande af kommittén angående sjöförsvaret, hvilket betänkande herrarna nog torde ha sett. Det är föreslaget, att man skulle anlägga en flottstation antingen vid Lindarängen, vid Kaknäsområdet, för 34,000,000 kronor eller vid Torsbyfjärd för 38,000,000 kronor. Detta är ju förslag, som äro alldeles häpnadsväckande, och det är nog till följd däraf, som regeringen själf tagit frågan i sin hand, enär den ansett det blifva för dyrt enligt kommitténs förslag, och därför redan nu framlagt det nu föreliggande af utskottet tillstyrkta förslaget.

Hvad beträffar de byggnader, till hvilkas uppförande anslag här skulle lämnas, äro de, att döma af alla de upplysningar, som utskottet erhållit, alldeles nödvändiga. Jag kan således icke finna annat, än att kammaren, äfvensom Riksdagen i sin helhet, gjorde klokast i att bifalla detta förslag. Därmed vunne man äfven den fördelen, såsom det synes mig, att man finge behålla flottstationen här i Stockholm och äfven flottstationen i Karlskrona, hvilken senare det eljest varit mycket tal om att draga öfver till Stockholm. Jag tror för min del, att det lyckligaste är, att vi ha två flottstationer belägna just på de platser, där de för närvarande finnas.

Med anledning af hvad jag sålunda anført anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Det är ju tyvärr så, att under årens lopp uppmärksamheten riktats på vissa förhållanden under femte hufvudtiteln. För närvarande äro vi i färd med att bevilja ett anslag, som ju är rätt stort, äfven om det icke kan jämföras med de uppdrifna siffror, som förut varit på tal, när det gällt flottans station. Jag tillåter mig emellertid att vid detta tillfälle uttala den förhoppningen, att utförandet af dessa byggnader måtte ske med all omsikt och att intet måtte underlåtas för att hålla kostnaderna inom den ram, som här angifvits. Jag anser mig ha en alldeles särskild anledning att nu säga detta. Vi veta ju, hvad det betyder att vid sådana företag som detta använda fullt sakkunnigt folk och framför allt att använda personer, som på grund af långvarig praxis och verksamhet på platsen äga god kännedom om densamma. Till min ytterliga förvåning har jag funnit att nu, då det gäller denna nybyggnad på den nu föreslagna platsen, en förflyttning från Stockholms station ägt rum, som icke bådar godt för framtiden med afseende å önskvärdheten af, att kostnaderna hållas inom den gifna ramen.

Jag har velat framhålla detta till den kraft och verkan det hafva kan; det kan naturligtvis icke gifva anledning till något yrkande.

Ang. byggnadsarbeten m. m. för flottans station i Stockholm.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-
mannen gifvit propositioner å de därunder framkomna yrkandena, blef
utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Härpå förekom till behandling statsutskottets utlåtande, nr 55, i
anledning af Kungl. Maj:t proposition angående ny aflöningsstat för
marinläkarkåren.

Ang. ny aflöningsstat för marinläkarkåren.

I en till Riksdagen afåten, till statsutskottet hänvisad proposition,
nr 127, hade Kungl. Maj:t framlagt förslag till ny aflöningsstat för
marinläkarkåren jämte allmänna villkor och bestämmelser för åtnju-
tande af däri upptagna aflöningsförmåner m. m.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

a) godkänna vid punkten fogadt förslag till aflöningsstat för marin-
läkarkåren att tillämpas från och med år 1912;

b) godkänna vissa närmare angifna villkor och bestämmelser för
åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner;

c) förklara,

ej mindre att, med undantag af marinöfverläkare, enhvar, som
med eller efter 1912 års ingång tillträdde befattning vid marinläkar-
kåren, skulle vara pliktig att i hvad honom rörde underkasta sig nyss-
berörda villkor och bestämmelser,

än äfven att de förutvarande innehafvarna af nu ifrågavarande
befattningar, hvilka icke före viss angifven tidpunkt anmälde, att de
ville underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nämnda villkor och
bestämmelser, skulle varda bibehållna vid dem dittills tillkommande
aflöningsförmåner; samt

d) för tillämpning af omförmälda aflöningsstat i riksstaten för år
1912 höja anslaget till aflönning för flottans kårer och stater, hvilket
nu utgjorde 5,725,947 kronor, med, förutom den i utskottets utlåtande
nr 5 punkt 2:o föreslagna ökningen å 82,872 kronor, ytterligare
17,800 kronor och sålunda, vid bifall till de föreslagna ökningarna, i
riksstaten för år 1912 uppföra ifrågavarande anslag med 5,826,619
kronor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, erhöles ordet af

Herr Persson i Stallerhult, som yttrade: Såsom kammaren torde
erinra sig, ha vi redan beslutat med afseende å färtläkarkårens om-
organisation och aflöningsförmåner. Utskottet hade beträffande nämnda
lönerreglering föreslagit den ändringen, att de extra bataljonsläkarna
skulle få en maximitjänstgöringstid af 90 dagar i stället för, såsom
Kungl. Maj:t föreslagit, 60 dagar. Andra kammaren biföll denna
utskottets hemställan, medan Första Kammaren däremot biföll Kungl.

Ang. ny
aföningsstat
för marin-
läkarkåren.
(Forts.)

Maj:ts förslag. Det är gifvet, att på grund af de olika beslut, kamrarna sålunda fattat, en sammanjämkning kommer att äga rum, hvilken sammanjämkning skulle gå ut på, att de extra bataljonsläkarna skulle få en maximitjänstgöringstid af 75 dagar, för den händelse man skulle ta medeltalet af tjänstgöringstiden i de olika förslagen. När utskottet behandlade marinläkarkårens löneregleringsfråga, var det naturligt, att utskottet skulle se till, att läkarna vid flottan skulle få samma aflöning och något så när lika tjänstgöring som motsvarande läkare vid armén. Hädanefter såsom hittills skulle bataljonsläkarna vara jämställda med s. k. marinläkare af andra graden. Kungl. Maj:t hade nu föreslagit, att marinläkarna af andra graden skulle få en aflöning af 1,800 kronor jämte ett ålderstillägg å 300 kronor efter fem års tjänstgöring. Efter den ändring, som utskottet vidtagit med afseende å extra bataljonsläkarna, var det naturligt, att utskottet äfven måste ändra aflöningsförmånerna för marinläkarna af andra graden, nämligen så, att deras aflöning nedsattes från 1,800 kronor till 1,500 kronor men med två ålderstillägg å 300 kronor. För den händelse att sammanjämkningen blir sådan, jag nyss antyde, hvilket man har anledning att tro, måste en förändring vidtagas beträffande marinläkarkåren, på det att full rättvisa må bli rådande i fråga om dessa båda kårer, läkarne vid flottan och läkarne vid armén. Det erfordras då, att följande ändringar beslutas i utskottets förslag. Å sid. 8 står i den där upptagna staten »20 marinläkare af andra graden, arfvoden å 1,500 kronor — — 30,000 kronor»; detta skulle nu ändras till öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, så att arfvodessiffran sattes till 1,800 kronor och summan utfördes till 36,000 kronor i stället för 30,000, och slutsumman komme att blifva 144,385 kronor i stället för, såsom här står, 138,385 kronor. Detta föranleder äfven en annan förändring. En af anmärkningarna å sid. 9 lyder: »För marinläkare af andra graden ökas arfvodet efter fem års tjänstgöring med 300 kronor och efter tio års sådan tjänstgöring med ytterligare 300 kronor.» Af denna anmärkning skulle endast kvarstå: »För marinläkare af andra graden ökas arfvodet efter fem års tjänstgöring i samma grad med 300 kronor»; det öfriga af detta stycke skulle helt och hållet utgå. Det är klart, åtminstone för utskottets ledamöter, att genom en dylik förändring skulle öfverensstämmelse inträda mellan de extra bataljonsläkarnas aflöningsförmåner och aflöningsförmånerna för marinläkarna af andra graden, och jag tager mig därför, herr talman, friheten att yrka ändring i utskottets hemställan i enlighet med hvad jag nyss här uppläst. I fråga om punkten d) ber jag att få hemställa om återremiss, då den punkten står i samband med femte hufvudtiteln.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gaf särskilda propositioner beträffande de olika momenten i utskottets hemställan; och biföll kammaren därvid i fråga om *mom. a)* utskottets hemställan med de af herr Persson i Stallerhult föreslagna ändringar.

Härpå biföllos vidkommande *mom. b)* och *c)* utskottets i dessa moment gjorda framställningar.

Slutligen beslöt kammaren, att *mom. d)* skulle återförvisas till utskottet för ny behandling.

§ 7.

Slutligen upptogs till afgörande statsutskottets utlåtande, nr 56, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande sex särskilda ordinarie anslag under riksstatens fjärde hufvudtitel.

Punkten 1, angående de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

Ang. de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

I punkten 18 under fjärde hufvudtiteln af den till Riksdagen den 14 januari 1911 aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att minska anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 2,877,465 kronor, med 235,101 kronor till 2,642,364 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehafat en af herr *Thorsson* inom Andra kammaren väckt motion, nr 146, åsyftande bland annat en inskränkning af repetitionsöfningarna för värnpliktiga vid samtliga vapenslag inom armén under år 1912 med 15 dagar. I berörda motion yrkades nedsättning af vissa anslag under fjärde hufvudtiteln med inalles 3,256,583 kronor, hvaraf 466,911 kronor skulle belöpa sig på nu ifrågakvarande anslag.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å herr *Thorssons* motion, nr 146, angående anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m., i hvad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte minska nämnda anslag, nu 2,877,465 kronor, med 235,101 kronor till 2,642,364 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar *Thorsson* och *Rydén*, som yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Riksdagen måtte med anledning af Kungl. Maj:ts förslag och herr *Thorssons* motion nr 146 minska anslaget till de värnpliktiges aflöning, inskrifning och redovisning m. m., nu 2,877,465 kronor, med 439,456 kronor till 2,438,009 kronor.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Thorsson*, som yttrade: Vid behandlingen af denna punkt rörande anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m. uppstod vid fjolårets riksdag en mycket omfattande debatt i denna kammare. Tre af kammarens ledamöter hade då motionerat om, att repetitionsöfningarna för infanteriet skulle inskränkas under år 1911 med 15 dagar. Samma tanke har jag för min del tillåtit mig upptaga i en motion i år, hvori jag hemställt om repetitionsöfningarnas begränsning med 15 dagar för *samtliga vapenslag*,

*Ang. de
värnpliktigas
aflöning, in-
skrifning och
redovisning
m. m.
(Forts.)*

d. v. s. icke blott för infanteriet, utan äfven för specialvapnen och för trängkåren. Vid utskottets behandling af denna min motion har utskottet ställt sig på den rent formella grunden och säger, att därför att det i värnpliktslagen står, att öfningarna skola omfatta så och så lång tid, äger icke Riksdagen rätt att ensidigt ändra dessa bestämmelser. För den skull har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till min motion, då den ju skulle innebära en förändring af värnpliktslagen. Men nu är det ju på det sättet, att Kungl. Maj:t äger rätt, om Kungl. Maj:t anser skäl därtill förefinnas, att *inskränka öfningstiden, och Riksdagen äger under alla omständigheter rätt att anslå medel till öfningar, och så länge man håller på den saken, är Riksdagen i sin grundlagsenliga rätt att behandla och bifalla en sådan motion som denna. Den uppfattningen syntes Riksdagens Andra kammare biträda i fjol, då kammaren slutligen med 124 röster mot 47 uttalade sig för en begränsning af repetitionsöfningarna under år 1911 med 15 dagar.* Jag har med anledning af det beslut, som Andra kammaren fattade vid fjolårets riksdag, tillåtit mig komma med en motion, hvori jag hemställer, att anslaget till de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m. måtte utgå med ett nedsatt belopp, motsvarande en inskränkning i öfningstiden af 15 dagar. Såsom skäl i fjol anfördes af dem, som då voro motståndare till förslaget, att motionen icke var tillräckligt vid, därför att där endast begärdes inskränkning i öfningstiden för infanteriet och att det måste betraktas såsom en orättvisa mot de värnpliktiga, som voro inkallade till specialvapnen, om man inskränkte öfningstiden för infanteriet men bibehölle den i hela sin utsträckning för de förra. Jag har nu med hänsyn därtill föreslagit, att för samtliga vapenslag skulle öfningstiden nedsättas med 15 dagar.

Samma ekonomiska ställning, som vi hade under fjolåret, synes vara rådande äfven i år. Det är inga ljusa ekonomiska utsikter, utan man har all anledning att se till, om det icke finnes någon möjlighet att göra besparingar. Och då tanken på öfningstidens inskränkning på något sätt bör få ett uttryck i ännu ett sådant beslut, föreställer jag mig, att Andra kammaren i år skulle vilja, i öfverensstämmelse med dess i fjol fattade beslut, biträda det förslag, som jag tillåtit mig framlägga i den reservation jag och herr Rydén fogat vid betänkandet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets framställning och bifall till min nyss nämnda reservation.

Vidare anförde:

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Jag ber däremot att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror, att det är mycket olämpligt om kammaren skulle genom en anslagsvägran tvinga Kungl. Maj:t att blifva lagbrytare. Så länge som icke en ändring är gjord i värnpliktslagen, är det väl nästan en skyldighet för Kungl. Maj:t att öfva de värnpliktiga den tid, som föreskrifves i lagen. Jag anser därför icke, att det är lämpligt att kammaren vidhåller sitt beslut från i fjol, och jag tror, att det var ett af de olyckligaste beslut, som

kammaren fattat, nämligen att gentemot lagens tydliga bestämmelser neka anslag, som äro behöfliga för lagens efterlevande.

Herr Thorsson sade, att det råder samma ekonomiska ställning i år som förra året. Jag tror icke, att så är. De, som följt med förhållandena i den delen, kunna betyga, att ställningen i budgethänseende är betydligt bättre i år än förra året. Det är något, som ingen lärer kunna bestrida.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! I motsats till den föregående talaren finner jag icke det beslut, som kammaren fattade i fjol, så olyckligt, ty det är absolut gifvet och klart, att särskildt om Andra kammaren den ena gången efter den andra uttalar sig för en begränsning af öfningstiden, så kommer öfningstiden äfven att begränsas, trots de sträfvanden, som göra sig gällande att förlänga densamma, och huruvida detta skall vara olyckligt för landet vågar jag för min del betvifla. Det är visserligen sant, att vi icke i år stå precis i samma ekonomiska situation, som vi stodo vid fjolårets riksdag, i det att vi icke under fjolåret haft en sådan kraftuttömning öfver hela landet, som vi hade under 1909, men det lär väl ingen kunna bestrida, att vi med ljus och lykta söka efter, på hvad sätt vi skola få debet och kredit att gå ihop äfven uti innevarande års budget. Vi ha ändå nödgats ställa i utsikt, att vi under innevarande år skola indraga i landet ett betydligt penninglån, och inför en sådan situation, när vi jämnt och samt skola uppträda såsom lånesökande på den utländska penningmarknaden, kan man icke säga, att situationen är så gynnsam, att man icke har all anledning att bifalla ett sådant förslag, som jag tillåtit mig framställa.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman, mina herrar! Jag kan för min del icke biträda den uppfattning, som statsutskottets ärade vice ordförande här uttalade angående det beslut, som Andra kammaren fattade i fjol rörande den då ifrågasatta minskningen i repetitionsöfningarna för tredje årsklassen vid infanteriet. Men om jag icke det kan, måste jag likväl bestämdt förklara, att jag icke heller kan ansluta mig till den siste ärade talarens uppfattning. Ställningen i fjol och i år beträffande detta anslag är dock helt olika. Det var då fråga om en enda årsklass, som på grund af den ekonomiska situation, som då var rådande, eventuellt icke skulle inkallas.

Nu är det ju icke så, utan nu ligger frågan på ett något annat sätt. Det är nämligen icke här fråga om en viss årsklass, utan om samtliga årsklasser som ha repetitionstjänstgöringsskyldighet för året, och att förkorta repetitionsöfningstiden med hälften. Således ett skarpt förminskande af samöfningstiden, och endast den omständigheten utgör tillräckligt skäl för mig att icke ansluta mig till den reservation, som afgifvits af herrar Thorsson och Rydén.

Jag tillåter mig således yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Ang. de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

(Forts.)

*Ang. de
värnplikrigas
aflöning, in-
skrifning och
redovisning
m. m.*

(Forts.)

Herr Rydén: Säsom herrarna litet hvar torde erinra sig, var den siste ärade talaren i fjol inne på lika konstiga linjer, som han befinner sig på i dag. Det var ju rätt mycket genom hans förvällande som Andra kammarens önskan och beslut i fjol gick om intet i den gemensamma voteringen. Nu tyckes han äfven i dag älska att spela den rollen att få Andra kammaren att icke vidhålla en ståndpunkt, som den med så stark majoritet omfattade i fjol, men såvidt jag förstår äro skälen, de rena sakskälen, till den föreliggande reservationen fullkomligt desamma i år som förra året. Det är så, att vi befinna oss i tider, som äro svåra för folket i allmänhet, äfven om vi hafva litet bättre om penningar i statskassan än i fjol; och icke kan man säga, att förhållandena inom t. ex. jordbruket beträffande tillgången på arbetskraft och mycket, som därmed står i samband, äro annorlunda i år än de voro i fjol. Det viktigaste skälet, som vi i fjol hade att bifalla herr Jonssons i Hökhult då väckta motion, nämligen att vi skulle se till att icke gå alltför hårdt tillväga mot jordbruket under den tid, då detta bäst behöfver folket och då det är synnerligen ondt om arbetskrafter, det skälet för bifall till motionen förefinnes i år som i fjol.

Men det finnes i år ett ytterligare skäl, och det är, att vi i fjol hade den stora delen af folket så starkt med Andra kammarens mening, hvilket skäl är så viktigt, att vi icke böra släppa detsamma. Jag vet bestämdt, att detta Andra kammarens beslut hälsades med stor tillfredsställelse rundt om ute i landet, och jag är alldeles säker på, att ett beslut af Andra kammaren i öfverensstämmelse med fjolårets skulle på nytt väcka en stor tillfredsställelse, därför att man i ett sådant beslut såge en bestämd vilja hos Andra kammaren att icke gå vidare på de vägar, som herr Jespersion m. fl. vilja föra oss, och som gå ut på utvidgning af värnpliktstiden.

Jag tror, herr talman, att vi hafva anledning att vidhålla det beslut, som vi i fjol fattade, och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jespersion: Herr talman, mina herrar! Herr Rydén yttrade, att vi väl icke i år hade tiderna bättre än under förra året, och att samma skäl förefinns att försöka inskränka på öfningstiden, som man angaf såsom skäl för en motion i fjol i samma syfte. Ja, det skälet för inskränkning af öfningstiden, att man behöfver folket till jordbruksarbetet, har väl alltid funnits; men ändock har man 1901 fattat beslut om att genomföra denna härordning. Jag kan icke finna annat än att man då likaväl som nu visste af, hvad jordbruket behöfde i fråga om arbetskraft; så det skälet kan väl icke användas för att man skall ändra på 1901 års härordning. För resten, hvad tiderna för landtbruket beträffar, så tror jag svårligen, att herr Rydén kan visa att de äro sådana för närvarande, att de kunna tagas som skäl för att inskränka öfningstiden. Därför anser jag, att man icke bör gå den vägen, som herr Rydén m. fl. utpekade, utan ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman! Ja, det kan ju vara en sak för sig, huruvida det är lämpligt att för innevarande år in-

skränka öfningstiden för de värnpliktige eller icke. Det skall jag icke nu inlåta mig på. Men vill man det, då skall det ske på en helt annan väg: antingen skall då Riksdagen fatta beslut om ändring i värnpliktslagen, eller också skall Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t frambära sina önskingar i ämnet. Då anser jag tillvägagåendet fullkomligt riktigt; men att genom en avslagsvägran hindra en lag att träda i kraft, det anser jag alldeles oriktigt.

Ang. de värnpliktigas aflöning, inskrifning och redovisning m. m.

(Forts.)

Förra året anfördes också såsom skäl, att det då just var ett öfvergångsår i afseende på värnpliktstidens utsträckning, och att vi därför då skulle kunna göra inskränkning i öfningstiden. Det skälet föreligger icke i år. Öfvergången är nu gjord, och den nya tjänstgöringstiden är i full tillämpning; därför tycker jag för min del, att vi icke böra göra flera förryckningar i värnpliktslagen i det hänseendet.

Jag vidhåller mitt yrkande och upprepar, att det skall användas en annan form än anslagsvägran, om man vill ha en inskränkning af öfningstiden.

Herr Rydén: Herr talman! Det rent formella skäl, som nu anfördes, diskuterades i fjol mycket grundligt; och jag är alldeles öfvertygad, att om herr talmannen funnit någonting oegentligt eller olagligt i det beslut, som Andra kammaren då fattade, proposition den gången icke skulle hafva framställts på vårt yrkande. Jag tror, att dessa rent formella skäl blefvo så genomdebatterade i fjol, att de nu icke behöfva dragas fram.

Beträffande herr Jespersons yttrande, då han talade om att landtbruket icke hade ondt om armar, så ville jag fråga, hvarför en del af herr Jespersons vänner i Skåne importera utländska arbetare, om det icke är ondt om arbetskraft.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Herr talmannen framställde i enlighet med de därunder gjorda yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den af herrar Thorsson och Rydén afgifna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes af herr Thorsson, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 1 af utskottets förevarande utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herrar Thorsson och Rydén afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 114 ja mot 71 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.*

Punkten 3, angående arméns munderingsutrustning.

I punkten 23 af fjärde hufvudtiteln hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att minska anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 4,528,197 kronor, med, i jämnadt tal, 120,050 kronor till 4,408,147 kronor.

Herr *Thorsson* hade i den under punkten 1 här ofvan omförmälda motion, nr 146, föreslagit, att jämväl detta anslag måtte ned sättas, och i sådant afseende hemställt om en minskning med 1,426,651 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med afslag å herr *Thorssons* motion, nr 146, angående anslaget till arméns munderingsutrustning i hvad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte minska nämnda anslag, nu 4,528,197 kronor, med, i jämnadt tal, 120,050 kronor till 4,408,147 kronor.

Uti en vid punkten fogad reservation hade herrar *Thorsson* och *Rydén* yrkat, att Riksdagen måtte med anledning af Kungl. Maj:ts förslag och herr *Thorssons* motion nr 146 minska anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 4,528,197 kronor, med 1,408,530 kronor till 3,119,667 kronor.

Efter föredragning af utskottets hemställan gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Thorsson*, som anförde: Herr talman! Med den votering, som vid punkten 1 ägt rum, har kammaren angifvet att den fortfarande vill bibehålla repetitionsöfningstidens längd oförändrad. Uti denna punkt föreligger dock en annan fråga, som jag vid detta tillfälle vill beröra. Här gäller det användningen af munderingsanslaget; och jag har i den motion, jag väckt, tillåtit mig att göra en del erinringar mot det sätt, hvarpå detta anslag har beräknats och använts.

Enligt den skrifvelse, som ligger till grund för användningen af detta anslag, har, då förslaget till 1901 års härordning förelåg, Kungl. Maj:t redan då angifvit, att detta anslag skulle beräknas till 33 öre per tjänstgöringsdag och man och till 10 öre pr tjänstgöringsdag och häst, samt att det skulle utgå med 5 öre pr dag och häst för de hästar, som äro uppställda i depå.

Statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet säger då, att i anledning därpå att man hade sammanfört detta anslag för såväl det stamanställda manskapet som för de värnpliktige, och då det vore

svårt att beräkna de värnpliktiges antal, i all synnerhet som denna beräkning skulle göras ett år i förväg, förutsatte dåvarande statsrådet, att det då och då skall företagas vissa korrigeringar, så att detta anslag kommer att så nära som möjligt stå i öfverensstämmelse med det verkliga behovet, och Riksdagen godkände för sin del förslaget. Emellertid synes denna försäkran endast vara gjord i den kungl. propositionen 1901 för att, liksom en hel del andra försäkningar, icke infrias. Man har under årens lopp räknat med ett *betydligt högre antal värnpliktige*, än som verkligen varit inkallade eller, rättare sagdt, inställt sig till tjänstgöring. Därigenom har skapats afsevärda öfverskott på detta anslag. Under åren 1904—1910 har å detsamma af Riksdagen beviljats 3,568,781 kronor mer, än hvad som enligt intendentsdepartementets egna uppgifter utgått i anslag till truppförbanden.

Genom detta sätt har intendentsdepartementet skaffat sig möjligheter till en rikligare hushållning än som afsetts, visserligen icke på samma sätt, som man gjort på sjöförvarsrådet, ty här har man icke räknat för lågt utan för högt och kommit till samma rikliga hushållning, fast på en annan väg. Man kan formellt säga, att Kungl. Maj:t eller intendentsdepartementet icke öfverskridit sin befogenhet, ty det här anslaget är ju icke öfverskridet i vanlig mening, utan här har man genom för höga beräkningar gjort vissa reservationer, och jag vill icke säga annat än att Riksdagen har en viss medansvarighet i att det lämnats ut så rikliga belopp på detta anslag; men åtminstone under 1909 — och jag förmodar man tillämpat samma system under 1910, hvilket jag icke haft tillfälle kontrollera — har man faktiskt utan att åtspörja Riksdagen förbrukat omkring $\frac{1}{2}$ million kronor mera på detta anslag, än hvad man enligt mitt sätt att se hade befogenhet att förbruka. Ty reservationsanslagens natur är, att man under året skall hushålla med desamma på det mest ändamålsenliga sätt för att inför Riksdagen eller Riksdagens revisorer vid årets slut redovisa dem. Men så har man icke gjort under år 1909, utan man har förbrukat 559,244 kronor mera än man haft rätt till — kanske icke 559,244 kronor, utan rättare omkring 481,000, ty intendentsdepartementet har i kapitalkontot redovisat en reservation af 78,090 kronor, hvilket belopp skall dragas ifrån de 559,244 kronorna för att utfå det belopp som obestriddligen oriktigt användts. Nu är det ganska naturligt att genom en sådan hushållning kan man, Riksdagen ovetande, bringa upp statsutgifterna utöfver hvad som egentligen behöfves eller afsetts då anslaget gafs. Särskildt under 1909 har intendentsdepartementet ansett sig ha råd att till vissa truppförband utlämna 246,771 kronor uti *extra anvisningar*, enligt hvad det framgår af statsrevisorernas berättelse, utöfver det, som truppförbanden enligt gifna föreskrifter skulle äga rätt utfå. Emellertid synes det mig ytterst anmärkningsvärdt, att intendentsdepartementet på detta sätt hushållat med munderingsanslaget. Ty man bör ju icke förglömma, att 1906 års riksdag beviljade 6 millioner kronor extra för nyanskaffning af fältdräkt till hären. Det är klart som dagen, att det ordinarie anslaget icke förlorat på att få ett sådant stöd i ett extra anslag, äfven om tillverkningen under den tid, det extra anslaget utgått, i ett eller annat hänseende forcerats. Statsutskottet skref i fjol uti sitt utlåtande och begärde nya beräk-

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.
(Forts.)*

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.*
(Forts.)

ningsgrunder för detta anslag, och Riksdagen antog skrifvelse i enlighet därmed. Anslaget ansågs vara för högt tilltaget med 33 öre per dag och man och 10 öre per dag och häst, synnerligast med hänsyn därtill, att under de senare åren från fångvårdsanstalterna levererats afsevärda partier munderingspersedlar till kronan. Det pris, som från munderingsanslaget betalats för arbetets utförande vid fångvårdsanstalterna, står icke på något som helst sätt i förhållande till det civila arbetets kraf på betalning. Ur den synpunkten ansåg, som förut nämnts, fjolårets riksdag, att detta anslag borde nedsättas. Nu har visserligen Kungl. Maj:t i år i så måtto vidtagit en förändring i sina beräkningar, att i stället för förut för infanteriet beräknats 24,000 värnpliktige, dessas antal nedsatts med i rundt tal 700 till 23,300. Men detta verkar icke i tillräcklig grad, enligt mitt sätt att se, till att bringa detta anslag i öfverensstämmelse med den verkliga åtgången, utan det blir fortfarande, såvidt jag förstår, en afsevärd reservation på detta anslag, och framför allt får det ej betraktas som ett Kungl. Maj:ts svar å Riksdagens framställningar om nya beräkningsgrunder. Att de 33 + 10 öre som beräknats till ersättning åt truppförbanden icke äro för lågt beräknade, utan att det visat sig, att detta belopp mer än väl räcker till, framgår af de reservationer, som årligen åstadkommits på de olika truppförbanden. Under år 1910 utgör truppförbandens samlade reservation å dem tilldelade medel icke mindre än 731,619 kronor 15 öre, och det är hvarje år ganska afsevärda reservationer; de ha under flera år med undantag af *ett* hållit sig öfver en *half million kronor*. Sålunda visar det sig, att de beräknade 33 örena mycket väl räcka till för att täcka truppförbandens behof härvidlag. Då förvånar det mig, att intendentsdepartementet, jag höll på att säga, af rent samlarenit, på sådant sätt sköter om beräkningarna, att man hvarje år af nationen kräfver ut betydligt mera än hvad som egentligen åtgår för att täcka behofven.

Jag måste i detta sammanhang tillägga, att ehuru truppförbanden faktiskt icke tillfullo erhålla de 33 + 10 ören, som äro afsedda för dem, har ändå gjorts högst betydande besparingar på vissa af de olika truppförbanden. Ja, det finnes ju också truppförband, som i stället ha minskning i sina anslag; det får man väl i vissa fall åtminstone tillskrifva en mindre förmåga att hushålla med hvad man fått. Det förefaller mig, som om intendentsdepartementet idkade grosshandel med truppförbanden. Departementet köper in tyg till i genomsnitt 7 kronor 47 öre per meter och utlevererar detta till truppförbanden emot en beräknad löseskilling af 8 kronor per meter. När man nu betänker, att det är afsevärda mängder tyg, så blir det ju en liten sparslant, som arméförvaltningens intendentsdepartement lägger sig till med, och ganska fritt förfogar öfver, utan att Riksdagen kan utöfva någon som helst kontroll däröfver. Nu är jag den förste att erkänna, att dessa medel ligga i intendensdepartementets magasin, och det kan jag tala om, att där är det så fullt af saker och ting, att de, som skola ha tillsyn öfver allt, som finnes där, i många fall ha svårt att reda sig, ty de kunna knappt komma fram bland alla de varor som där äro anhopade.

Detta förefaller mig nu emellertid vara en mycket märkvärdig sak. Riksdagen beslutar utge 33 öre per dag och man och, såvida dessa medel utdelats, skulle ju tygerna och kläderna och alltsammans ligga på de olika truppförbandens förråd, där de ha sitt egentliga hemvist och icke i armeförvaltningens magasin ute på Skeppsholmen. Nu har det under årens lopp samlats en afsevärd mängd varor därstädes. Detta bevisar ingenting annat, än att Riksdagen med gifmild hand utdelat dessa anslag år efter år, och då borde detta anslag efter mitt sätt att se saken inskränkas.

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.
(Forts.)*

Jag har därför tillåtit mig att i denna min motion yrka en nedsättning i anslaget till arméns munderingsutrustning. Jag har härvid gått ut från en beräkning, som jag uppgjort med stöd af uppgifter, lämnade från intendentsdepartementet. Vi ha nämligen på afdelningen vid behandlingen af detta ärende infordrat uppgifter på antalet effektiva tjänstgöringsdagar under såväl år 1909 som 1910. Resultatet af min beräkning är det, att under dessa två år skulle ha gjorts en reservation på i rundt tal en miljon kronor. Jag har tillåtit mig att yrka nedsättning i detta anslag med ett belopp, utgörande hvad man rättvislingen skulle reservera under 1909 och 1910. I den siffrå, som angifvits i den vid detta betänkande fogade reservationen vid denna punkt, är äfven inräknad besparingen för repetitionsöfningarnas nedsättande med 15 dagar, men då Riksdagen nu fattat ett beslut, hvarigenom min uppfattning i detta afseende blifvit underkänd, så måste jag göra ett ändringsyrkande för att bringa mitt yrkande i öfverensstämmelse med den skillnad, som uppstår genom kammarens nyss fattade beslut i punkten 1; och ber jag därför att få yrka bifall till reservationen med den ändring, att anslaget till arméns munderingsutrustning, nu 4,528,197 kronor, måtte minskas med 1,118,429 kronor till 3,409,768 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka afslag å utskottets framställning och bifall till min reservation med denna ändring.

Vidare yttrade:

Herr Andersson i Skifarp: Ja, det låter ju märkvärdigt, när man slår omkring sig så där med många siffror, men jag tror, att vi böra se efter hurudana förhållandena verkligen äro. Det lät nästan som om intendentsdepartementet skulle undansnillat alla dessa stora summor. Det vet jag icke hur det var, det kanske talaren inte ville påstå, men emellanåt lät det dock på det sättet, och jag tycker icke det är alldeles riktigt att göra sådana vändningar. Nu är i alla fall förhållandet det, att Kungl. Maj:t med anledning af den skrifvelse, som Riksdagen förut afåtit, gjort upp en ny beräkning, där man i stället för de 24,000 man infanteri, som beräknats förut, räknat med ungefär 23,000 man, hvarigenom sålunda en ganska afsevärd minskning uppstått i det anslag, som Kungl. Maj:t begärt och Riksdagen beviljat de föregående åren. Utom detta har Kungl. Maj:t i propositionen i år begärt en nedsättning i öfningstiden för icke vapenföra, och de utgöra ju ett icke så litet antal. Till följd af detta har Kungl. Maj:t i sina beräkningar gjort en väsentlig inskränkning i beloppet

Ang. arméns
munderings-
utrustning.
(Forts.)

af dessa munderingsanslag. Nu har emellertid Riksdagen underkänt Kungl. Maj:ts nämnda förslag och bestämt öfningstiden för de icke vapenföra till samma antal tjänstgöringsdagar som för de vapenföra. Sälunda bör detta anslag rätteligen ökas, men i betraktande af de rätt betydliga reservationer, som förut gjorts på detta anslag, har något yrkande härom icke blifvit framställt, hvarför utskottet ansett, att anslaget icke kunde eller borde ökas till följd af denna anledning. Då nu så är, och då Kungl. Maj:t själf nedtryckt detta anslag, tycker jag icke, att det finnes något skäl för Riksdagen att af en sådan anledning som denna göra ytterligare nedsättningar, hvilkas konsekvenser vi icke kunna förutse. Det är bättre att reservera, om det blir något öfver till nästa år, och så göra de inskränkingar, som kunna vara nödiga ett kommande år, när vi fått se hur det går med de nuvarande beräkningarna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Thorsson: Herr talman! Det lät på utskottets vice ordförande, om jag uppfattade honom rätt, som om jag i mitt förra anförande insinuerat, att intendentsdepartementet hade försnillat något. Jag kan väl icke tänka mig, att jag yttrade mig så tvetydigt.

Herr vice ordföranden i statsutskottet tyckte, att det var bra att kunna slå omkring sig med siffror. Ja, när man rör sig på ett område, där det finnes många siffror, så måste man, herr vice ordförande, röra sig med dessa, man kommer icke från dem. Jag vill bara säga det, att jag har icke haft något annat att gå efter i förevarande fall än de siffror, som intendentsdepartementet år efter år lagt fram i statsrevisorernas berättelse, där intendentsdepartementets förslag till redogörelse för munderingsanslagets användning förekommer. Af denna redogörelse framgår, huru mycket som ifrån munderingsanslaget har utgått till de olika truppförbanden. Detta års anslag skall enligt min tolkning af den skrifvelse, som utgick i sammanhang med 1901 års härordningsplan, utgöra den verkliga värdemätaren för det belopp, som under året författningsenligt utgått till truppförbanden.

Om jag då jämför de belopp, som utvisa, hvad Riksdagen årligen anvisar på detta anslag, med de belopp, som utlevereras till de olika truppförbanden, så får jag en behållning från 1904 och tills nu af 3,568,781 kronor. Jag har aldrig sagt, att intendentsdepartementet har förskingrat dessa medel. Jag har antydtt, att varor för dem, enligt min uppfattning, ligga i kronans magasin ute på Skeppsholmen eller på Karlsborg. Hvad jag sagt är det, att jag finner, att intendentsdepartementet under 1909 förbrukat omkring 400,000 kronor *i strid* med den skrifvelse, som är gällande för anslaget användning, och *i strid* med rådande praxis beträffande användningen af reservationsanslag. Ty reservationsanslagen ha hittills enligt Riksdagens uppfattning icke fått brukas, utöfver hvad de särskildt varit afsedda till, förrän året därefter, då Kungl. Maj:t har rätt att för samma ändamål använda den reservation, som kan hafva uppstått. Här skulle nu år 1909 ha uppstått en reservation på 559,244 kronor, men departementet redovisar i kapitalkontot icke mer än 78,090 kronor. Skillnaden mellan dessa båda belopp har intendentsdepartementet använt, utan

att Riksdagen haft någon möjlighet att kontrollera medlens användning. Det är detta som jag tillåtit mig erinra om. Mellan detta och att beskylla en institution för att ha försnillat eller förskingrat, hvilket väl enligt vanligt språkbruk skall vara detsamma, är det väl en himmelsvid skillnad.

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.
(Forts.)*

Nu har herr Andersson från Skifarp visserligen rätt i, att Kungl. Maj:t dels genom den minskning af 700 man i den af Kungl. Maj:t uppgjorda beräkningen, och dels därigenom, att Riksdagen beslutat att icke godkänna Kungl. Maj:ts proposition angående inskränkt öfningstid för de icke vapenföra, i det fallet får mindre medel att röra sig med. Men jag tillåter mig dock fortfarande att yrka bifall till min reservation, ty det är min lifliga öfvertygelse att Kungl. Maj:t, äfven om den bifalles, skall få tillräckligt med medel för att under år 1912 ordna med arméns munderingsutrustning.

Herr Andersson i Skifarp: Herr talman, mina herrar! Om vi se i statsrevisorernas berättelse, som herr Thorsson åberopar, huru dessa medel användts från 1908 till 1909, så finna vi, att det fanns på detta anslag en reservation på 170,780 kronor. Så lämnade Riksdagen ett anslag af 4,298,000 kronor, men utbetalningarna under året uppgingo till 4,623,526 kronor. Sedan var det, som herr Thorsson nämnde, ett öfverskott på 78,000 kronor, och detta öfverskott står som reservation till 1910. Hvar nu de varor, som anskaffats, finnas, det tycker jag för min del, att vi icke böra lägga oss så mycket i, om blott medlen användas på lämpligt sätt. Vi kunna icke fordra, att de skola ligga inne med precis det antal meter tyg, som går åt till beklädnad. När en affärsman skall köpa in tyg, så köper han icke så och så många meter, som han beräknar just skall gå åt för ögonblicket, utan han köper så stora kvantiteter på en gång, som han anser sig rå med, ty då får han varan för billigare pris. Jag tror, att en affärsman, som ginge tillväga på annat sätt och upphandlade mindre kvantiteter, skulle blifva klandrad härför.

Då man nu icke kan säga, att de anvisade medlen blifvit använda till andra ändamål än de varit afsedda, och då Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit en minskning i anslaget på omkring 120,000 kronor samt då härtill kommer, att Kungl. Maj:t beräknat ett mindre antal öfningsdagar för de icke vapenföra, än hvad Riksdagen sedermera definitivt bestämt, hvarigenom man sålunda får beräkna en större slitning, så kan jag för min del icke finna annat än att Riksdagen bör bifalla utskottets förslag.

Herr Thorsson: Ja, herr talman, det är mycket riktigt som herr Andersson från Skifarp säger, att enligt kapitalkontot till år 1909 har ingått en reservation af 170,780 kronor. Men nu är det så, att kapitalkontot sällan eller aldrig står i öfverensstämmelse med verkligheten på det sätt att det utvisar den rätta behållningen, och det är just det, som är det galna i hela denna historia. Ty år 1909, då enligt detta konto det förefanns en reservation från år 1908 af 170,780 kronor, skulle denna reservation faktiskt varit minst 343,059 kronor. Denna skillnad beror dels på en del omföringar och dels på hushållnings-

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.*
(Forts.)

metoder, som vi icke här kunna reda ut. Jag vill blott konstatera, att om munderingsanslaget hade användts i öfverensstämmelse med de principer, som uttalas i 1901 års skrifvelse, hvilken finnes återgifven i nu föreliggande utskotts utlåtande, och i öfverensstämmelse med den hushållningsplan, som här skulle tillämpats och som af intendentsdepartementet själf godkänts, då det lämnat uppgift om hur mycket medel som skickats ut till truppförbanden, så skulle det — i runda tusental kronor — år 1904 uppstått en besparing på 707,000 kronor, 1905 på 511,000 kronor, 1906 på 452,000 kronor, 1907 på 549,000 kronor, 1908 på 343,000 kronor och 1909 på 559,000 kronor. Detta allt är enligt den beräkning, som förekommer uti intendentsdepartementets egna, uti de årliga revisionsberättelserna intagna redovisningar öfver munderingsanslagets användning. Men så tillkommer det en hel del saker och ting. Truppförbanden ha extra inkomster för försälda gamla persedlar och dylikt. Intendentsdepartementets hufvudförråd uppbär också inkomster på dylika försäljningar, och med de sålunda influtna medlen hushållar vederbörande mera fritt än med det af Riksdagen beviljade årsanslaget. Uti mina beräkningar om reservationsanslagets verkliga reservation har jag uteslutit dessa extra inkomster och endast medtagit verkligen beviljade medel. Skulle dessa extra inkomster medräknats, hade betydligt större årliga besparingar på detta anslag kunnat framvisas. Jag vill emellertid ännu en gång betona, att jag icke på något som helst sätt velat antyda, att intendentsdepartementet i detta stycke farit oärligt fram i den mening, att icke medlen blifvit använda för kronans räkning. I det afseendet har jag icke den ringaste anledning att göra någon erinran. Hvad jag velat vinna med denna reservation har varit att förmå vederbörande att följa de instruktioner, som de själfva utfärdat.

Herr Nilson i Örebro: Jag skall gifva mitt fulla erkännande åt hvad motionären uttalar därom, att de grunder, efter hvilka munderingsanslaget enligt 1901 års yttrande till statsrådsprotokollet borde beräknas, icke blifvit i allo följda. Samma erkännande gifver också statsutskottet, då det säger, att hvad motionären anfört förtjänar uppmärksammas. Emellertid får man göra äfven departementschefen den rättvisan, såsom också motionären gjort, att han sökt i viss mån vidtaga en rättelse i detta hänseende, nämligen i fråga om de tjänstgöringsdagar, som ligga till grund för anslagsbehovet. Men, såsom herr Thorsson mycket riktigt sagt, det är icke nog härmed, utan det finnes åtskilligt annat på detta område, som tvifvelsutan kräfver en rättelse, på det att Riksdagen måtte få detta anslag fullt och helt i sina händer och kunna öfverskåda dess användning.

Emellertid har just det sakförhållande, som motionären här vidrört, blifvit af civilkommissionen framhållet i en skrifvelse till Kungl. Maj:t och på detta sätt underställt Kungl. Maj:ts pröfning. Vid sådant förhållande synes det mig som om alla skäl talade för att Riksdagen icke just nu borde taga en bestämd position utan hellre afvakta den utredning, som Kungl. Maj:t icke lär underlåta att vidtaga. Jag vill också framhålla, att om kammaren nu skulle följa herrar Thorssons och Rydéns reservation, skulle det kunna hända, att

det blefve svårt nog att förse truppförbanden med de för deras behof nödiga medlen. Det må vara sant, att uti arméförvaltningens förråd såväl på Skeppsholmen som vid Karlsborg finnas stora upplag af kläden och dylikt, men det är dock icke alldeles uteslutet, att det kunde vid de olika truppförbanden uppstå behof af en del särskilda artiklar, och man skulle kanske icke hafva full trygghet för att dessa behof kunde på rättmätigt sätt tillgodoses, om kammaren gjorde ett så stort ingrepp i detta anslag, som reservanterna ifrågasätta. Det är ock, såsom af statsutskottets vice ordförande framhållits, en icke obetydlig nedsättning redan gjord på detta anslag.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

*Ang. arméns
mundrings-
utrustning.
(Forts.)*

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Malm: Herr talman, mina herrar! Oaktadt den sena timmen anser jag mig böra säga några ord i denna fråga.

Herr Nilson har antydt, att denna fråga har blifvit beaktad af civilkommissionen, som fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken. Kungl. Maj:t håller för närvarande på att behandla densamma och jag hoppas, att den snart skall vara utredd på sådant sätt, att man vinner fullt klara linjer i fråga om rätten att disponera dessa reservationsanslag, hvilket ju egentligen är sakens kärna.

Jag skall be att få gå något tillbaka i tiden. Det var 1901 års riksdag, som bestämde de grunder, efter hvilka det nu ifrågavarande anslaget skulle utgå. Grunderna voro de, att ett visst antal öre beräknades för hvarje tjänstgöringsdag, men tjänstgöringsdagarnes antal skulle beräknas icke under det år, hvarunder anslaget skulle utgå, utan föregående år, och denna beräkning måste sålunda bli approximativ. Det är också framhållet här, att dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet ansåg, att ehuru man sålunda på förhand fick försöka räkna ut antalet tjänstgöringsdagar man dock skulle kunna komma det verkliga antalet tämligen nära. Emellertid misräknade man sig genast. Både 1901 och 1902 beräknade man ett alltför litet antal tjänstgöringsdagar, och följden häraf blef, att det uppstod ganska afsevärd brist på detta anslag både 1902 och 1903. Riksdagen uttryckte häröfver sin missbelåtenhet, och när Kungl. Maj:t år 1904 och 1905 ingaf proposition till Riksdagen med begäran om anslag för dessa bristers täckande, framhöll Kungl. Maj:t, att tjänstgöringsdagarnes antal för framtiden skulle bestämmas så högt, att någon brist icke skulle komma att uppstå. Man förstår ju lätt, att när man måste räkna approximativt och en sådan försäkran lämnats Riksdagen, man ansåg sig böra räkna snarare något för högt än för lågt. Besparingar måste sålunda i regel uppstå, och jag är öfvertygad om att Riksdagen på den tiden var fullt på det klara därmed. Riksdagen har emellertid icke haft någon erinran att göra, när i dessa nyssnämnda propositioner 1904 och 1905 klart och tydligt angafs, att anslaget skulle få användas icke allenast till underhåll af materielen utan också till materielens komplettering.

Såsom herrarne nog kunna förstå, finnas mycket stora behof att fylla, särskildt med munderingsanslaget, och om besparingarna bli jämförelsevis stora har man också användning för dem. Riksdagen har

Ang. arméns
munderings-
utrustning.
(Forts.)

aldrig, såvidt jag vet, satt i fråga, att dessa anslag skulle fixeras efter det verkliga antalet tjänstgöringsdagar, hvilket i så fall naturligtvis kunde ske först retroaktivt, och ej heller har ifrågasatts att en för hög beräkning för ett år skulle föranleda en sänkning det följande.

Hvad beträffar denna missräkning i antalet tjänstgöringsdagar, så är detta en sak, som icke kan läggas intendentdepartementet till last, utan skall det läggas någon till last, så skall det vara Kungl. Maj:t, det vill säga departementschefen, ty antalet tjänstgöringsdagar beräknas hvarje år för det följande i kommandoexpeditionen. Man har försökt att komma det verkliga antalet tjänstgöringsdagar under det följande året så nära som möjligt, men detta är icke lätt, ty de värnpliktiges antal undergår mycket stora förändringar under tjänstgöringstiden. Jag kan anföra några siffror som exempel. År 1907 tillstädeskommo 28,905 värnpliktige, sålunda betydligt öfver den siffra 24,000, som legat till grund för beräkningen af tjänstgöringsdagarnas antal. Antalet nedgick under vapenöfningarnas lopp till 25,650, men var sålunda fortfarande betydligt öfver 24,000. År 1908 förekommo ju inga beväringmöten. Följaktligen hade man, när man skulle beräkna tjänstgöringsdagarna för 1909 ingen annan grund att bygga på än det antal värnpliktiga, som varit i tjänstgöring 1907 eller 25,650. Siffran sattes därför till 24,000 äfven för 1909. Nämnda år inryckte 27,548 värnpliktige. Man hade sålunda giltig anledning att antaga, att denna siffra icke skulle kunna reduceras under 24,000. Emellertid sjönk denna siffra till följd af en högst oväntad, abnormt stor afgång ned till 22,036. Sålunda gick det betydligt under den siffra, som man förut beräknat. År 1910 inryckte ett större antal värnpliktige än år 1909, nämligen 28,478, och man hade sålunda anledning antaga att äfven för det året skulle den slutliga siffran å de värnpliktige, som fullgjort hela öfningarna, uppgå till 24,000 man. Emellertid har siffran äfven där under öfningarnas lopp sjunkit ned, nämligen till 22,077. Man finner däraf, att äfven om man velat så noggrant som möjligt beräkna värnpliktskontingentens storlek för följande året, efter de verkliga förhållandena under löpande året, har detta dock i praktiken visat sig nästan omöjligt. Man har nu gjort sådana beräkningar för år 1911 och därvid ansett, att man icke kunde sänka summan för det året heller, men med hänsyn till de besparingar, som funnos å intendentsdepartementets anslag anbefalldes jag på eget bevåg, att en sänkning skulle ske i enlighet med nya beräkningar, som verkställdes.

Besparingar ha sålunda blifvit gjorda, och jag vill framhålla, att ehuru dessa besparingar varit afsevärda och varit större, än de skulle ha varit, därest anslaget skulle ha beräknats efter verkliga antalet tjänstgöringsdagar, ha dock dessa besparingar, såsom äfven från alla håll erkänts, kommit statsverket till godo, och jag vågar säga, att de kommit staten till godo antagligen på bättre sätt, än om man skulle ha begränsat reservationsanslaget och sedan behållit de kontanta penningmedel, som blifvit öfver. Det har nu varit olika meningar om, i hvad mån man har rätt att disponera detta anslag. Därom vill jag nu icke disputeras; jag vill emellertid icke, att anslaget skall användas på något olagligt sätt. En del menar nämligen, att reservationsanslaget skall utgöra det belopp, som uppstår därigenom, att det verkliga antalet

*Ang. arméns
munderings-
utrustning.*

(Forts.)

tjänstgöringsdagar multipliceras med det belopp, som skall utgå för hvarje tjänstgöringsdag. Andra mena, att detta reservationsanslag skall bestå af hela det belopp, som uppstår af det beräknade antalet tjänstgöringsdagar, multiplicerad med det belopp, som utgår under hvarje tjänstgöringsdag. Den saken skall naturligtvis ordnas så, att det blir klarhet och reda däri, och under alla förhållanden, vare sig besparingarna få disponeras af den ene eller den andre eller besparingarna läggas upp i penningar eller i persedlar — sådana behöfver man under mobiliseringen, ty då hjälper det icke med blott pengar — skall naturligtvis fullt effektiv och noggrann kontroll inrättas. Men jag vill betona, att det af såväl ekonomiska som militära skäl är förmånligt, att icke händerna bindas mera än som är behöfligt för de förvaltande myndigheterna, ty tager man bort rätten att disponera besparingarna, tror jag, att man måste säga, att då aftager också intresset för att göra besparingar i samma mån, och det kan man i regel icke vara betjänt af. Äfven ur militär synpunkt sedt är det som sagdt förmånligt att händerna icke bindas för mycket på de militära myndigheterna, allt under förutsättning af kontroll, ty bindas de alltför mycket, blir följden den, att man för hvarje småsak måste komma med framställningar, och hvad leder detta till? Jo, det leder bland annat till att hvem som helst kan se, att nu behöfver man så mycket pengar till det och nu så mycket till det ändamålet, och då ligger det nära till hands för den, som är något inne i det militära maskineriet, att räkna sig till hela vårt försvars inre förhållanden, och det kan naturligtvis icke vara lämpligt.

Eftersom jag har ordet, anhåller jag slutligen att få säga ett par ord beträffande statsutskottets förslag, att, ehuru de icke vapenföras, d. v. s. militärbetarnes, tjänstgöringstid icke förminskats, någon ökning utaf här berörda anslag icke skall äga rum. Jag har i det fallet ingenting annat att säga än att då naturligtvis anslagen äro mera belastade än hvad Kungl. Maj:t ursprungligen beräknat, kan det möjligt hända — jag hoppas dock, att så icke skall ske — att ett eller annat anslag blir öfverskridet.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det af herr Thorsson under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Thorsson begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 3 af utskottets förevarande utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Thorsson under öfverläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 101 ja mot 52 nej; och hade kammaren således bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 4—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Herr *Berglund* afgaf en utaf honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 365, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Veittijärvi till Karungi samt från Karungi till Matarengi m. m.

Denna motion blef på begäran genast hänvisad till statsutskottet.

Vidare aflämnades och remitterades omedelbart till bevillningsutskottet två motioner i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 A) i tulltaxeunderrättelserna samt § 13 mom. 3 A) i förordningen med tulltaxa den 4 juli 1910 m. m., nämligen nr 366 af herr *Rydén* och nr 367 af herr *Jeansson* i Kalmar.

§ 9.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, nr 108, till Konungen, i anledning af väckta motioner, afseende utredning rörande åtgärder för undanröjande af en på äkten-skapsfrekvensen menligt inverkan oegentlighet i skattelagstiftningen.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning af väckta motioner om ändring af §§ 5, 6 och 15-regeringsformen;

nr 24, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om hvilka ärenden äro att hänföra till kommandomål m. m; och

nr 25, i anledning af väckta motioner dels angående ändring i vissa delar af lagen om val till Riksdagen, förordningen om kommunalstyrelse på landet, förordningen om kommunalstyrelse i stad, förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd, förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm och förordningen om lands-

ting, dels ock i fråga om skrivelser till Kungl. Maj:t i dithörande ämnen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälven samt i dithörande ämnen väckta motioner;

nr 61, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning af statsbana från Älfsby till Piteå samt en i ämnet väckt motion; och

nr 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för ordnande och bearbetande af vissa utaf friherre Erland Norden-skiöld hopbragta etnografiska samlingar;

lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning af väckta motioner om *dels* utredning rörande bolags jordförvärf inom Värmlands län, *dels ock* utvidgning af lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom den 4 maj 1906 m. m.; och

nr 46, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ideella föreningar, lag om ekonomiska föreningar samt lag om ändrad lydelse af 8 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom, *dels ock* i anledning däraf väckta motioner;

första särskilda utskottets utlåtanden och memorial:

nr 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 44 angående anslag till arbetsdomstolen;

nr 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 45 angående anslag till bestridande af kostnaden för den genom statens försorg anordnade medlingen i arbetstvister; och

nr 4, angående ersättning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning;

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 11, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande af religionskunskap såsom läroämne vid allmänna läroverk och folkskolor; och

nr 12, i anledning af väckt motion om åvägbringande af utredning, huru vården af rikets fornsaker bäst bör ordnas m. m.; samt

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, med anledning af herr Kronlunds motion nr 76.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Meurling</i>	under 3 dagar från och med den 8 maj,
„ <i>Pettersson</i> i Bjälbo	„ den 8 maj,
„ <i>Akerlund</i>	„ 3 dagar från och med den 8 maj,
„ <i>Olsson</i> i See	„ 2 „ „ „ „ „ 8 „
„ <i>Juhlin</i>	„ den 8 maj och
„ <i>Olsson</i> i Blädinge	„ 2 dagar från och med den 8 maj

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,30 på natten.

In fidem
Per Cronvall.